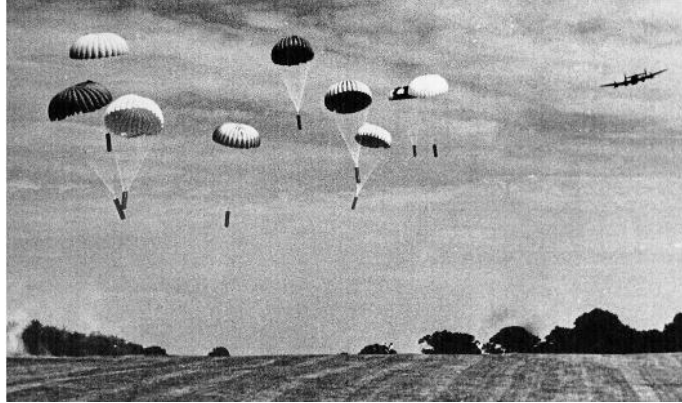

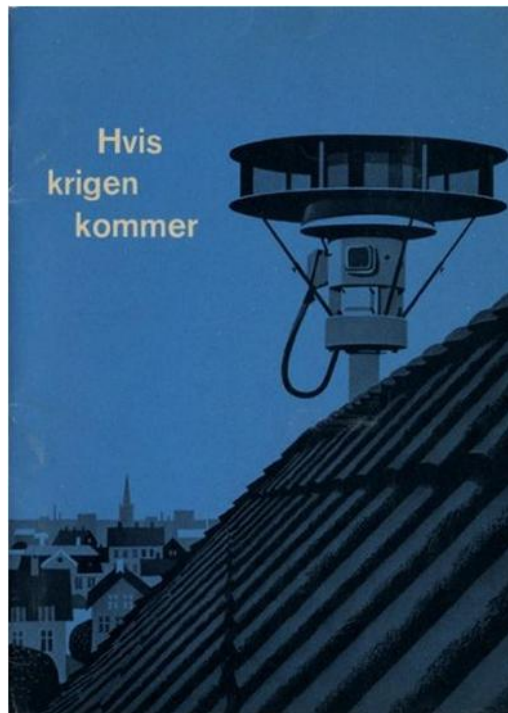
En gang modstandsmand - altid modstandsmand!

eller

"Min fars hemmelige krig"

"Aldrig mere en 9. april!"

Husstands-omdelt pjecce fra 1962

Morten Hammer

Privat udgivelse - 2024

Udkast - må ikke publiceres!

Udkast - må ikke publiceres!

Indhold

1. Baggrund.....	4
2. "Stay Behind" netværk	4
3. "Aldrig mere en 9. april"	6
4. Jens Toldstrups hemmelige organisation	8
5. Nordthy Hjemmeværnsforening	15
6. "Stay Behind" i Nordjylland.	25
7. Nordjylland som allieret brohoved.....	26
8. Mine egne erindringer	29
9. Mysteriet Asger Knakkegaard	31
10. Hvad skete der med våbendepoterne?	34
11. Min fars rolle	40
12. Min konklusion	43
13. Toldstrups hemmelige organisation og Operation "Absalon"?	45
14. Efterskrift	47
15. Litteraturhenvísninger	49

Udkast - må ikke publiceres!

Morten Hammer
mhammer@post3.tele.dk

Udkast - må ikke publiceres!

1. Baggrund

Min far, Christian Houmark Hammer, har fortalt rigtig meget om sine oplevelser som modstandsmand under - og også lige efter 2. Verdenskrig, både i sin egen bog¹⁵ "En Thybo søger i gamle spor - tilbage til årene 1939-1945", og en masse artikler i "Historisk Årbog for Thy og Vester Han Herred" og "Jul i Thy", og han medvirkede også i flere udsendelsesrækker om 2. Verdenskrig på TV Midtvest.

Hele familien har desuden oplevet, at min far holdt meget af at fortælle om sine krigsoplevelser. I den forbindelse udtalte han engang: "*Hvis de skiftende regeringer efter krigen havde vidst, hvad vi gik og lavede, så var vi blevet stillet for en domstol og anklaget for at være landsforrædere*". Han uddybede det ikke nærmere, selv om jeg ind imellem forsøgte at udfritte ham lidt.

Da far var død i 2016, og jeg begyndte at gennemgå hans historiske arkivalier, var jeg meget spændt på, om jeg kunne finde noget om den sag, men jeg fandt intet som helst!

En af kollegaerne på arbejde havde nogle forbindelser til Frihedsmuseet, og jeg fik så navnet på en, som måske vidste noget. Jeg ringede til ham, og han fortalte så, at han godt vidste, hvad jeg talte om, men at han ikke ønskede at uddybe det, da det stadig er et meget følsomt emne. Således kunne en del af dem, der ellers bl.a. er kendt som helte fra modstandskampen, få nogle "ridser i lakken" i visse (venstreorienterede) kredse, hvis hele sandheden kom frem. Jeg fik dog et hint fra ham: Jeg skulle søge på Internettet efter "Operation Gladio".

2. "Stay Behind" netværk

Da jeg startede denne Internet-søgning, gik det pludselig op for mig, hvad der givetvis var foregået - og også, hvorfor der givetvis var en hel del, der stadig ønskede at holde det hemmeligt. Det gik da også op for mig, at en af de helte, han havde talt om, sagtens kunne være den kendte nedkastningschef Jens Toldstrup²⁵ - og måske også "Aabo" (oberst A. J. Jørgensen)¹ - se nedenfor.

Hvad er det for noget med landsforræderiet? Det er egentlig meget simpelt, når man læser formålsparagraffen for "Operation Gladio". Ifølge dansk lovgivning må ingen danskere nemlig stå i forbindelse med - og modtage ordrer - fra fremmede magters hemmelige tjenester - her givetvis det britiske M.I.6 - og det amerikanske OSS (CIA fra 1947).

Vi taler her om hemmelige, såkaldte "Stay Behind" netværk, der formodentlig eksisterede i de fleste europæiske lande udenfor Jerntæppet under den kolde krig. Se også PET-kommisionens rapport fra 2009¹⁶. Det er dog kun i Italien, at "Stay Behind" netværket fik navnet "Gladio".

De fleste troværdige kilder, jeg har været i nærheden af, regner tilsyneladende med, at det, der i Italien blev benævnt "Operation Gladio", i virkeligheden var en koordineret NATO operation startende omkring 1953 - baseret på, at der i juni 1952 ved et hemmeligt NATO-møde skal være blevet præciseret nogle krav til de enkelte medlemslandes pligt til at oprette og vedligeholde "Stay Behind" organisationer¹⁶.

Hvad er et "Stay Behind" netværk:

Et "Stay Behind" netværk opererer i al hemmelighed - grundlæggende i samarbejde med et andet lands hemmelige tjenester - og kan således fungere uden forbindelse til landets regering eller myndigheder - som jo kan være sat ud af spillet ved et fjendtligt angreb eller sabotage.

Et "Stay Behind" netværk har selvstændige midler (våben m.m.) og viden til at yde modstand mod en indtrængende fjende, herunder hindre, at kritisk infrastruktur falder i fjendens hænder.

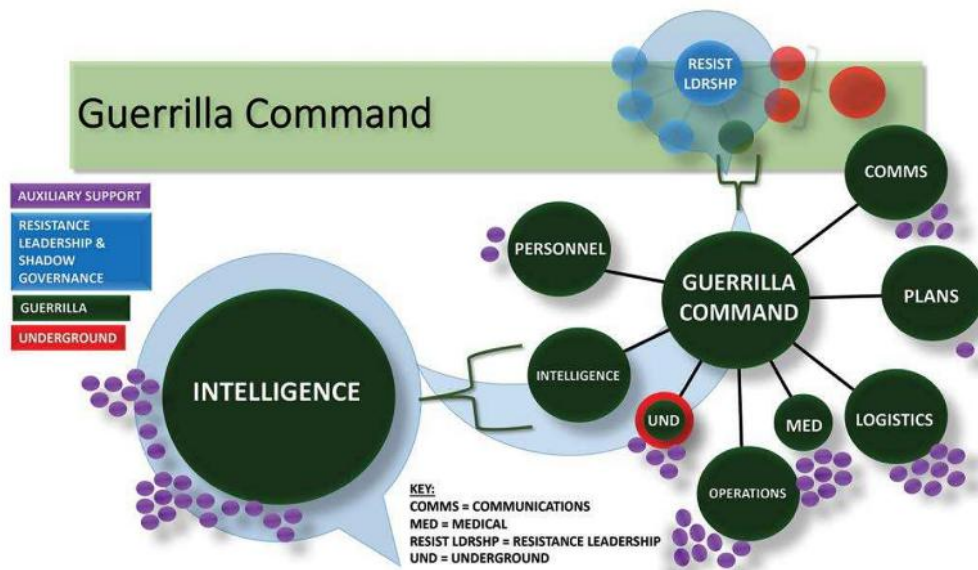
Et "Stay Behind" netværk assisterer venligtsindede lande både praktisk og med efterretninger.

Udkast - må ikke publiceres!

Medlemmer af et "Stay Behind" netværk har naturligvis 100% tavshedspligt.

Det var først, da den italienske premierminister 24. oktober 1990 i en beretning til det italienske parlament fortalte om den italienske del, "Operation Gladio", at disse "Stay Behind" netværk blev officielt kendt.

I 2020 publicerede det amerikanske militær en uklassificeret vejledning i "Stay Behind" aktiviteter⁵², hvor opbygningen af "Stay Behind" netværket i Norge efter besættelsen er brugt som et af eksemplerne. Jeg går ud fra, at de beskrevne "guerrilla-aktiviteter", hvor det norske Hjemmeværn var en af de vigtige faktorer, meget ligner de tilsvarende danske. Her skelnes meget klart mellem en guerrilla-aktivitet og en efterretningsaktivitet, hvor begge dele får support udefra, men hvor specielt guerrilla-delen er styret af en lokal ledergruppe.

Guerrilla Command Relationships

I Norge blev guerrilla-organisationen afviklet i 1983, og de øvrige "Stay Behind" aktiviteter (efterretningsvirksomheden) afviklet i 1991, efter at den italienske premierminister havde offentliggjort eksistensen af den italienske del i oktober 1990.

Det skal her også bemærkes, at der faktisk fandtes en meget udførlig manual i, hvordan Modstandsbevægelsen skulle forholde sig omkring Befrielsen, nemlig en "Strengt Fortroligt" Forholdsordre nr. 2 fra "Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (SHAEP)" fra begyndelsen af marts 1945⁸³. Denne forholdsordre er udformet på dansk, og den beskriver i detaljer, hvad modstandsgrupperne skulle foretage sig i de 5 forskellige scenarier, som man forestillede sig kunne udspille sig i forbindelse med tyskernes kapitulation/overgivelse i Danmark.

Til det første scenario, hvor der sker invasion i Danmark af allierede befrielsesstyrker, hører 3 bilag, som i detaljer beskriver, hvad Modstandsbevægelsen skal foretage sig af både offensive aktioner, sabotager og efterretningsvirksomhed - som assistance til befrielsesstyrkerne. Her er det også interessant, at der i bilagene ikke tales om tyskere, men om "Fjenden". Disse 3 bilag beskriver i virkeligheden en generel "Stay Behind" organisation, som jo så også kunne bruges efter Befrielsen i forbindelse med f.eks. en russisk invasion.

Jeg har ladet mig fortælle, at nogle af Hjemmeværnets "Stay Behind" strategier op til ca. 1960 faktisk var direkte baseret på disse 3 bilag.

Udkast - må ikke publiceres!

3. "Aldrig mere en 9. april"

Som det er beskrevet temmelig mange steder, så havde hverken militærfolk eller tidligere modstandsfolk efter 5. maj 1945 - og specielt ikke, da den kolde krig begyndte - ret meget tiltro til det politiske system i Danmark. Kommunerne havde fået politisk indflydelse, og Wilhelm Buhl, der for de fleste stod som synonym med samarbejdspolitikken med tyskerne under krigen, var minister igen fra 1947-50. Det stemte ikke helt overens med: "*Aldrig mere en 9. april*", specielt ikke, da Jerntæppet begyndte at trække sig hen over Europa med kommunisternes kup i Prag i 1948. I den samme periode var regeringen i de første efterkrigsår således heller ikke indstillet på at opgive neutralitetspolitikken fra før krigen. "*Vi tilstræber et ligeligt godt forhold til Øst og Vest. De store stridigheder kommer ikke os ved*"⁶⁵ fastslog statsminister Hedtoft (1947-50). Han arbejdede derfor på at få oprettet et "Nordisk Neutralitetsforbund (NNF)". Til slut skal det naturligvis nævnes, at da Hedtoft måtte konstatere, at "Det Nordiske Neutralitetsforbund" ikke lod sig etablere, underskrev Danmark så 4. april 1949 "Atlantpagten" (NATO) - og Hedtoft udtalte herefter:

*"Det er min tro, at vi ved at tiltræde Atlanterhavspagten og hermed få sikkerhed for, at et forsætligt voldeligt overfald på Danmark vil udløse Amerikas og de vestlige magters økonomiske og militære styrker, i den nuværende situation yder et større bidrag til Danmarks og Nordens sikkerhed, end vi gør ved bevidst at lade Danmark henligge som et magt- og militærpolitisk tomrum."*⁶⁶

Herefter færdiggjorde den siddende Forsvarskommission i 1950 sit arbejde, der resulterede i forsvarslovene af 1950 og 1951¹⁰⁴ - og hermed en omfattende reorganisering af Danmarks forsvar, hvor donationer fra USA og Canada kom til at spille en stor rolle i opbygningen af forsvaret. Det varede dog en hel del år, før Danmark var klar til helt at udfylde sin rolle som fuldgældigt medlem af NATO.

Specielt efter 1948 var de tidligere modstandsfolk rundt omkring i Danmark i stilhed begyndt at opbygge nogle hemmelige organisationer, som det officielle Danmark ikke måtte vide noget om.

Bl.a. i Thy havde man i virkeligheden allerede lige efter Befrielsen den 5. maj 1945 bevaret den aktive del af modstandsbevægelsen (Toldstrups "dropping-folk") som en hemmelig illegal "Stay Behind" organisation - se nedenfor i afsnit 4: "Toldstrups hemmelige organisation".

Det drejede sig naturligvis om at sikre, at der "*Aldrig mere blev en 9. april*" - hvor landet overgiver sig næsten med det samme uden egentlig modstand - og hvor den sandsynlige fjende nu var kommunisterne i Rusland - og medløbere/5. kolonnefolk i Danmark.

I den forbindelse kan det i dag givetvis være svært for mange at forestille sig, hvordan kapitulationen den 9. april 1940 vakte nogle meget stærke følelser ikke mindst i unge mennesker, som ikke kunne acceptere, at regeringen bare viljeløst havde overgivet Danmark til nazisterne.

Selv, da man i 1952 indførte en forholdsordre²² om, hvordan det danske forsvar, incl. Hjemmeværnet, skulle reagere, hvis landet blev overfaldet igen, og de enkelte hjemmeværnsmænd havde deres våben derhjemme, incl. 200 skarpe patroner (den såkaldte kupammuniton), var det tilsyneladende ikke nok til at berolige de tidligere modstandsfolk: Regeringen kunne jo ved lov inddrage begge dele igen - i lighed med, da man i 1938 ved lov forbød de frivillige uniformerede forsvarskorps, bl.a. "Nationalt Værn" og "Akademisk Skyttekorps", for ikke at provokere tyskerne.

Disse hemmelige organisationer var, som Peter la Cour skriver i sin bog¹¹ "Stay Behind" fra 2018: "*Stiftet af gode og hæderlige danske mænd og kvinder - lidt højtideligt kan man godt kalde dem patrioter - som for alt i verden ikke ville se en "gentagelse af 9. april" med en kommunistisk magtovertagelse og i hvert fald ville have en aktiv og operativt dygtig modstandsbevægelse fra dag 1 i tilfælde af en eventuel besættelse eller et kommunistisk kup som det, man så i Prag*".

Udkast - må ikke publiceres!

Som Poul la Cour også siger: "*Indtil nu har de ikke fået den plads i Danmarkshistorien og det eftermæle, de med rette fortjener*". Se også litteraturlisten nederst.

Der er iøvrigt temmelig meget, der tyder på, at Generalstabens Efterretningssektion - fra 1950 Forsvarets Efterretningstjeneste (FE) - hele tiden har været involveret¹¹⁰ (se også nedenfor i afsnit 13).

Selv om jeg jo stadig har min far i frisk erindring, så har det også været svært for mig at finde nogle facts om den hemmelige organisation, som far åbenbart var en del af. Faktisk alle deltagere er døde i dag, og de havde jo også lovet 100% tavshed. Samtidig har samtlige personer, som jeg har talt med om emnet, ikke ønsket at blive citeret med navns nævnelse. Som manden fra Frihedsmuseet sagde: "Det er stadig et følsomt emne" - og sager om landsforræderi har mig bekendt ingen forældelsesfrist!. Et andet aspekt er det, som fremgår af Ole Grøns artikel: "Et amerikansk netværk i Danmark under den kolde krig"¹² - at likvideringerne sandsynligvis fortsatte efter 5. maj 1945 - nu som kamuflerede selvmord - og ifølge mine oplysninger også som "tilsyneladende" vådeskudsulykker (der var ifølge flere kilder rigtig mange vådeskudsulykker lige efter Befrielsen). Hvis han har ret i det, kan det også forklare de medvirkendes manglende lyst til at fortælle om det, da de formentlig så har kendt til dette - og derfor var medvidende til mord efter dansk lovgivning. Det fremgår mange steder, at de tidligere modstandsfolk specielt var meget frustrerede over, hvordan retsopgøret forløb efter krigen, hvor de samme politikere, der havde været med i samarbejdsregeringen under krigen, nu sørgede for, at reelt kun de mindre fisk blev idømt straffe af betydnings.

Jeg har, som det vil fremgå af det nedenstående, ikke kunnet finde egentlige skriftlige beviser (bortset fra fars artikel i Historisk Årbog 1999 om Hjemmeværnets start³³ - hvor far fortæller, at han har været med til at oprette nogle hemmelige våbendepoter) for, hvad far rent faktisk selv var engageret i efter befrielsen. Det passer jo også godt sammen med, at medlemmer af en sådan illegal hemmelig organisation har 100% tavshedspligt. Jeg ved fra vedkommendes familie, at en af fars modstands-kammerater også var med i disse aktiviteter, men han har heller ikke villet fortælle noget konkret om, hvad han lavede efter befrielsen, bortset fra, at han var medlem af Hjemmeværnet.

På trods af tavshedspligten eksisterer der alligevel en hel del skriftlige kilder, der beskæftiger sig med det, som bl.a. far omtaler i sin artikel. Jeg har desuden selv nogle erindringer fra min barndom - og en del indhøstet viden efter samtaler med personer, som beklageligvis ikke ønsker at blive citeret med navns nævnelse!

- men, som Børge Møller også siger i sin bog "Vores egen lille krig"⁹⁵: "*Men uden at vi vidste det, var der i det skjulte foregået en opbygning af noget, som når vi i dag hører om det, har vanskeligt ved at forstå. Hvordan har der dog kunnet foregå noget sådant, uden at vi fik øje på det?*"

Det lykkedes så alligevel Børge Møller at få stationsforstanderens søn fra Kås, Frode Pedersen, til at fortælle om, hvad han havde lavet af "Stay Behind" aktiviteter under Den Kolde Krig. Denne beretning blev offentliggjort efter Frode Pedersens død^{19,95}.

Det fremgår også af Frode Pedersens beretning, at FE (Forsvarets efterretningstjeneste) hele tiden havde været med "på sidelinien". Se også nedenfor ("Mine egne erindringer") om Asger Knakkegaards aktiviteter efter Befrielsen.

Her skal man nok også lægge mærke til oberst H.M. Lundings beskrivelse af sine første opgaver efter, at han var tiltrådt som chef for FE i 1950¹⁰³:

"En af de første betydningsfulde opgaver var at udarbejde forstærkede overvågningsplaner og alarmeringsplaner, som hurtigt kunne aktiveres i krisesituationer eller under optræk til kriser. Da man i den Kolde Krigs tid ikke kunne forudse, hvor eller under hvilken form en militærpolitisk krise kunne opstå, måtte disse planer være yderst fleksible. Samtidig var en afgørende betingelse for dem alle muligheden for en hurtig iværksættelse, såvel inden for som uden for landets grænser. Alarmeringen skulle ske hemmeligt og måtte kunne finde sted på et tidligt tidspunkt uden at vække offentlighedens interesse. I forbindelse med alle disse

Udkast - må ikke publiceres!

forberedelser forstærkedes forbindelserne til venligtsindede tjenester."

Den slags planer kan naturligvis jo ikke føres ud i livet uden bl.a. et udbygget net af hemmelige agenter rundt omkring i Danmark. Vi taler her givetvis om det såkaldte "Okkuperationsberedskab" - se også afsnit 10.

Jeg har talt med en tidligere ansat i FE om dette, og han fortalte, at FE specielt i 1950-erne havde en hel del besvær med at holde dette hemmeligt. Han mente også, at det var kommandør P. A. Mørch's hemmelige "Special Operations" afdeling i FE, der havde kontakten til dette net af agenter (se også nedenfor i afsnit 13).

Ovenstående resulterede så også i en tre-partsaftale mellem FE, CIA og M.I.6 fra 1951⁶

Nedenfor har jeg derfor samlet alle de oplysninger (både de dokumenterede og de, hvor der beklageligvis ikke findes skriftlig dokumentation), som jeg har kunnet finde om specielt det hemmelige "Stay Behind" netværk i Thy (Nordjylland), som alle mine undersøgelser tyder på, at far var en del af.

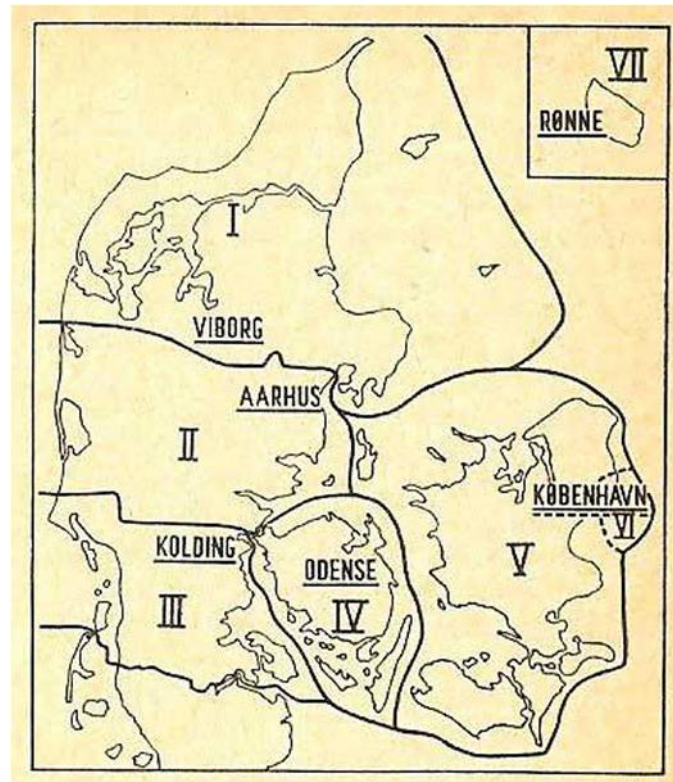
4. Jens Toldstrups hemmelige organisation

Der er for mig ingen tvivl om, at vi her i Thy taler om Jens Toldstrups hemmelige organisation, som han selv beskrev i et interview i Ekstrabladet fra 26. november 1990³ (og i en artikel i Jyllandsposten 27. november 1990⁵): "*Jeg var partisanchef i Gladio*", (Jens Toldstrup²⁵ var modstandsbevægelsens nedkastningschef i Jylland under krigen):

Indtil 21. februar 1945 var Toldstrup²⁵, foruden at være chef for nedkastningerne i Jylland, også militær chef for modstandsbevægelsens Region I, der omfattede Nordjylland og det meste af Midtjylland:

Udkast - må ikke publiceres!

Modstandsregionerne under besættelsen

Toldstrup fortæller i interview'et, at han (i august 1948) havde et møde med et par svenske officerer (som han antog var fra "Operation Gladio"), der bad ham om at reorganisere sine gamle modstandsgrupper i Jylland, så de om muligt kunne træde i aktion igen. De tilbød også at skaffe våben, men det kom ifølge Toldstrup aldrig så vidt. Der var stadig gemt nogle våbenlagre fra modstandskampen. Toldstrup fortæller nu, at han så brugte 14 dage på at kontakte sine tidligere distriktsledere og bad dem om at kontakte deres grupper, så de kunne holde sig klar, hvis det blev aktuelt. Han har givetvis også instrueret dem i at lave lister over mistænkelige personer, der bl.a. kunne tænkes at have kommunistiske sympatier - og sørge for, at våben og våbendepoter var i klargjort stand. Nogle af disse våbendepoter blev givetvis også suppleret op ved den lejlighed.

Det viste sig ivotrigt senere, at de våben, svenskerne tilbød at skaffe, specielt var brugte våben fra Den Finske Vinterkrig i 1939, og svenskerne ville have en hel del penge for dem¹³.

Mødet med svenskerne er bekræftet i O.F. Drostrups bog om Ranumkonventet¹³ fra 1976. Her er der også en del flere detaljer om mødet og om de pågældende svenske officerer, hvor den ene, Anders Löfberg, med sikkerhed havde kontakter til CIA⁵⁴.

Jens Toldstrup fortæller, at han så også tog kontakt til en af sine gamle forbindelser i England - uden at nævne navne. På flere billeder fra tiden lige efter befrielsen kan man i den forbindelse se, at Toldstrup er i selskab med kommandørkaptajn Ralph C. Hollingworth fra det engelske SOE og dansk-amerikaneren, oberstløjtnant Kai Winkelhorn, der repræsenterede det amerikanske OSS/SSU, der i 1947 blev til CIA.

Jens Toldstrup siger desuden, at han ikke kender noget til, hvad der skete udenfor hans eget område. Det blandede han sig ikke i.

Det skal i den forbindelse bemærkes, at Toldstrup på dette tidspunkt var syg af kræft⁷⁶. Han døde i 1991.

Efter bl.a. også at have læst forhenværende museumsinspektør Ole Grøn's beretning i Poul La Cours: "Stay Behind"¹¹ er jeg overbevist om, at Jens Toldstrup her ikke fortæller hele sandheden, og at hans "Stay Behind" aktiviteter i virkeligheden var en direkte fortsættelse af hans nedkastnings/sabotage-aktiviteter

Udkast - må ikke publiceres!

under krigen - med mere eller mindre de samme deltagere - og altså også med eller mindre direkte kontakt til engelske efterretningstjenester (M.I.6) og amerikanernes OSS (fra 1947 CIA).

Nogle af Toldstrups efterladte notater fra marts 1948^{76,91} beskriver således også en modstandskamp, hvis russerne besatte Danmark. Han kaldte betegnende nok organisationen "Jysk Modstand".

Ole Grøn fortæller også, at han synes, at han ser "En ræv bag Toldstrups øre"¹¹ på billedet i Ekstrabladets artikel fra 26. november 1990.

Det eneste sted, hvor Toldstrup ellers udtaler sig en smule om, hvad han lavede efter befrielsen - bortset fra de 2(3) artikler i henholdsvis Jyllandsposten og Ekstrabladet omkring 1990 er interviewet med "Ninka" fra Politikken omkring 1987-88⁵⁴.

I dette interview indrømmer Toldstrup, at: "*han havde beskæftiget sig med et eller andet og sat et eller andet i sving*".

Historikeren Jørgen Hæstrup⁵⁴ skrev også engang om Toldstrup, at "*han forblev modstandsmand også ud over 5. maj 1945*" - uden at forklare det nærmere! Da Ninka⁵⁴ så spørger Toldstrup, om han har ret i det, så svarer han: "*Ja, det må man jo tro han har, ellers hører han jo til historieforfalskerne*".

Hæstrup havde også gode forudsætninger for at komme med en sådan udtalelse, da han efter Befrielsen hjalp Toldstrup med at samle dennes bilag og notater fra besættelsen og aflevere det hele til Rigsarkivet. Samtidig blev Hæstrup også medlem af Ranumkonvent-kredsen (se nedenfor), der bl.a. fortsatte med at mødes og udveksle erfaringer mindst en gang om året helt til 1973.

Ole Lippmann, der var SOE-chef i Danmark ved befrielsen - og som arbejdede tæt sammen med Toldstrup efter befrielsen ved flere lejligheder, fortæller i sit interview med "Ninka" i samme bog: "*Jeg fortsatte med mange mærkelige ting efter krigen. Dem fortæller jeg aldrig om*". Ole Lippmann blev senere afsløret som CIA agent⁴⁷.

Ifølge interviewet med "Ninka" var Toldstrup tydeligvis meget skuffet over sammensætningen af "Befrielsesregeringen". Han ville helt sikkert have foretrukket en overgangsregering udelukkende bestående af Frihedsrådets folk - men som Mogens Fog senere udtalte (i "Frit Danmark" nr. 1, 1946), så ville en sådan regering aldrig have fungeret, da de forskellige organisationer fra de forskellige fløje aldrig ville have kunnet blive enige om egentlige politiske emner.

Det skal her også bemærkes, at modstandsorganisationen "Ringene"²⁶, der var en væsentlig del af Frihedsrådet, og som grundlæggende var socialdemokratisk, havde forsøgt at holde sig fri af begge fløje, kommunisterne på den ene side og "Dansk Samling" på den anden side - men stifterne af "Ringene" opløste den så i oktober 1945, da der specielt begyndte at være stærke kræfter, der arbejdede for en sammenlægning med "Frit Danmark" (kommunisterne).

Et resultat af den resulterende regeringssammensætning med 50% politikere var jo så beklageligvis også, at man måtte afstå fra en egentlig evaluering af samarbejdsregeringens handlinger. Buhl var jo f.eks. blevet statsminister.

Retsopgøret ville nok også have fået et andet forløb, hvis Frihedsrådet alene havde skullet bestemme. Som Toldstrup udtaler⁵⁴: "*Retsopgøret var en skamlet*".

Med hensyn til militæret var Toldstrup absolut heller ikke tilfreds: "*Ja, det er jo lige så galt som med Buhl. Så får vi at vide den 5. maj, at general Gørtz er kommanderende general for de samlede danske Modstandsstyrker. Ja, men det er jo vanvid. Sådan noget kan kun danskere gøre. Han skulle have været skudt efter min mening (for pligtforsømmelse under besættelsen). Hvis der endelig skulle skydes, så skulle han være skudt*".

Jens Toldstrup²⁵ var initiativtager til det såkaldte Ranum-konvent^{13,112} i marts 1945, hvor 24 af hans nedkastningsledere (incl. distriktslederen Ejby-Nielsen⁸¹ fra Thisted og bylederen "Aabo" (A.J. Jørgensen)¹

Udkast - må ikke publiceres!

fra Aalborg) mødtes for at drøfte, hvad der skulle ske efter, at besættelsen var overstået. Toldstrup foreslog her, at man i forbindelse med krigsafslutningen oprettede lokale bevæbnede foreninger (en "Folkebevæbning") landet over - med tilhørende decentrale våbendepoter - af frygt for, at vi igen, som i 30'erne, blot ville få et "Radikalt forsvar" (hvor specielt Det Radikale Venstre havde været medvirkende til, at det danske forsvar var skåret ned til et minimum!). Han mente, at såfremt alle våbenføre mænd havde et våben, så ville en fjende tænke sig om en ekstra gang inden et angreb på Danmark.

Da det nu viste sig senere i 1945, at de fleste af hans ideer fra Ranum-konventet^{13,112} i marts 1945 (bl.a. ideen om en egentlig folkebevæbning - se ovenfor) ikke kunne accepteres af overgangsregeringen, holdt han efter min overbevisning så i virkeligheden sin egen nedkastningsorganisation ("dropping-folkene") intakt med kampklare styrker og tilhørende våbendepoter - nu som en illegal "Stay Behind" operation - stadig med kontakt til englænderne.

Man kan her jo også lægge mærke til, at på mange af de billeder og filmklip, der er lavet af Toldstrup efter befrielsen, kan man se et stort skilt: "Modstands-bevægelsen Dropping H.Q." på væggen bag ham.

Allerede 9. maj 1945 sendte Toldstrup et brev til nogle af sine kontakter⁹¹. Brevet starter med: *"Tillykke med Sejren. Nu må vi have fuld fart på vores Forening 'Frihedskæmpernes Forbund'. Vil du ikke gøre mig den tjeneste snarest at arrangere følgende:*

Indenfor Regionen at finde en velegnet Repræsentant, som helt og holdent kan hellige sig F.F. Det er vigtigt, at denne mand er særlig egnet og har de nødvendige forbindelser indenfor Regionen."

Toldstrup fremhæver, at det haster: *"Det er jo absolut forsent, når vi er gået hver til sit."* (Modstandsbevægelsen blev hjemsendt i august 1945 - med våben).

Som det vil fremgå af min senere artikel om fars Stay-Behind aktiviteter, har jeg en formodning om, at denne "velegnede repræsentant" blev bylederen fra Aalborg, "Aabo" (A. J. Jørgensen).

Jeg er overbevist om, at Toldstrup her specielt tænker på fortsættelsen af sin dropping-organisation, da Modstandsbevægelsens militære ledelse havde helt styr på de militære ventegrupper ("Undergrundshæren" - det, der specielt i Thy var oprettet som såkaldte "Landeværn" - og som distriktslederen Ejby-Nielsen⁸¹ så i 2. halvår 1945 omorganiserede til Hjemmeværnsforeninger).

I den forbindelse findes der også et interessant brev fra Ejby-Nielsen til Toldstrup fra april 1945^{72,81}, hvor Ejby-Nielsen bl.a. skriver:

"Hvis Modtage-arbejdet skulle fortsætte efter, at Landeværnet er trådt i Funktion, vil Modtagefolkene blive udskilt under en særlig leder. Dette er forberedt".

Det kunne være meget interessant - jævnfør det efterfølgende - at vide, hvem Ejby-Nielsen så havde tænkt på som denne særlige leder. Når man så kan konstatere, at hans Hjemmeværnsforeninger (Sydthy, Nordthy og Mors) endte med ikke helt at blive opdelt som de oprindelige Landeværn (Thy, Mors og Hanherred), var det efter min mening formodentlig Jens Kirk²⁹, han havde tænkt på - da denne ikke havde fået nogen lederrolle under Hjemmeværnsforeningerne. Jens Kirk havde tidligere været næstkommanderende i Thy Landeværn - som altså omfattede både Hurup Kompagniet (Sydthy Landeværn) - og Thisted Kompagniet (Nordthy Landeværn)¹⁰⁶. Det var en militærmand, kaptajn-løjtnant Fjerring, der var chef for Thy Landeværn. Jens Kirk fortsatte som medlem af Nordthy Hjemmeværnsforening (se nedenfor).

I Thisted amt var der ifølge Ejby-Nielsen ved Befrielsen ialt ca. 100 mand, der havde været direkte involveret i nedkastninger/sabotage ("dropping-folkene") - ud af de 3 Landeværns samlede styrke på ialt 1139 mand^{81,109}.

Ejby-Nielsen havde i forvejen også (angivelig af sikkerhedshensyn) sørget for, at hans dropping-folk på Mors fik deres egne selvstændige grupper i landeværnene⁷² - og givetvis også i resten af Thy.

Da Ejby-Nielsen i efteråret 1945 jo fik travlt med at omdanne sine Landeværn i Thy til Hjemmeværnsforeninger, regner jeg med, at det var Toldstrup, der havde fået ideen, så hans dropping-organisation i Thy efter befrielsen stadig kunne operere uafhængigt af de militært organiserede Hjemmeværnsforeninger.

Udkast - må ikke publiceres!

Ifølge Ole Grøn¹¹ var man i Modstandsbevægelsen i virkeligheden allerede i 1944 begyndt at forberede en sådan fortsættelse af det illegale arbejde med henblik på de udfordringer, der efter krigen kunne opstå m.h.t. Stalins Rusland, bl.a. med lokale væbnede kommunistiske grupperinger (hvor der så iøvrigt var meget få kommunister i selve Thy!).

En interessant ting i forbindelse med ovenstående er, at de officielle mandskabslister for Landeværnene i Sektion Nordvest¹⁰⁹, der blev indsendt til Region 1 kort tid efter Befrielsen ikke svarer helt til de sammentalte lister, som Sektion Nordvest havde lavet¹⁰⁶. Der er således en del forskelle mellem antal medlemmer i de enkelte delinger specielt i Thy. Det totale antal medlemmer (1139) er det samme i de 2 forskellige lister, så jeg regner med, at da man lavede den detaljerede indberetning til Region 1, så blev Toldstrups "dropping-folk" nu spredt ud over flere delinger og grupper i den militære organisation (svarende til deres bopæl), så der må jo altså også have eksisteret en hemmelig organisation bagved. Jeg regner også med, at det i realiteten kun var nogle få udvalgte af droppingfolkene, der blev udvalgt til aktivt at videreføre Toldstrups hemmelige aktiviteter.

I flere kilder¹³ omtaler man også "Toldstrups organisation" uden, at det bliver uddybet nærmere, hvad denne åbenbart meget "anonyme" organisation så lavede. Jeg går ud fra, at der er tale om fortsættelsen af hans dropping-organisation fra Besættelsen.

Jeg vil i denne artikel efterfølgende referere til denne del af Toldstrups aktiviteter som: "Toldstrups illegale dropping-netværk" - som formodentlig blev styret af hans Ranumkonvent-kreds (se nedenfor), der fortsatte med at mødes mindst 1 gang om året indtil 1970 - og hvor de legale aktiviteter er godt dokumenterede i arkiverne.

Ranumkonvent-kredsen spillede en stor rolle i forbindelse med oprettelse af Hjemmeværnsforeningerne - men selv om de forsøgte at beskrive sig selv som mere en selskabelig forening, hvor man samledes om foredrag om aktuelle emner, så er jeg som nævnt overbevist om, at Toldstrups "dropping-netværk" også blev styret fra denne kreds, hvor der efter Befrielsen blev tilknyttet flere tidligere danske modstandsledere, hvor i hvert tilfælde 3 af disse var CIA agenter⁷. Ranum-konventet startede i 1952 også nogle humanistiske aktiviteter med hjælp til bl.a. norske og engelske krigsinvalidere. Det skal endelig bemærkes, at en del af Ranumkonventets medlemmer trådte i karakter og protesterede offentligt, da man i slutningen af 1953 begyndte at benåde nogle af de personer, der i Retsopgøret var blevet idømt længere straffe som værnemagere/krigsforbrydere⁹¹.

Toldstrups dropping-netværk fik også besked om, at overskydende våben og våbendepoter ikke måtte afleveres til myndighederne, se bl.a. Frode Pedersens beretning på Frihedsmuseet^{19,95} - og den anonyme hjemmeværns-mands beretning i Jyllandsposten 25. juli 2013³⁰, hvor han fortæller, at han efter Befrielsen blev bedt om at beholde sine våben - og også samle våben ind fra andre, som ellers skulle aflevere dem til myndighederne. Han afleverede så i 1953 sit hemmelige våbendepot til Hjemmeværnet.

Bemærk

Jeg har ikke i hverken Toldstrups arkiver (samlet af Jørgen Hæstrup) eller arkiverne omkring Ranum-konventerne (samlet af O. Drostrup) på Rigsarkivet fundet noget som helst, der tyder på, at Toldstrup før den kolde krigs start i 1948 havde specielt meget kontakt med sit illegale dropping-netværk efter, at han havde bedt dem om at beholde våbnene og bevare våbendepoterne i august 1945 - bortset fra Rebild- og Randers-møderne, se nedenfor. Det overlod han formodentlig til lederen af hans "Frihedskæmpernes Forbund" - se ovenfor. Toldstrup var blot inspiratoren.

Toldstrup havde selv travlt med at etablere "Sydslesvigs Nyhedstjeneste"⁸⁹ (til støtte for de dansksindede i Sydslesvig, der havde meget trange kår i årene efter Befrielsen, fordi det meste af den tysktalende del af befolkningen havde været overbeviste nazister) - det kan man bl.a. læse om i Oberst H.M. Lundings erindringer: "Stemplet fortroligt"¹⁰³. I december 1945 blev Lunding, der selv stammede fra Sønderjylland, af regeringen sendt til Sønderjylland som forbindelsesofficer til de engelske besættelsesstyrker. Først i 1950 kom han tilbage til Danmark og blev chef for det nyoprettede Forsvarets Efterretningstjeneste (FE).

Udkast - må ikke publiceres!

Allerede i slutningen af 1945 skaffede Toldstrup med hjælp fra sin gode ven Flemming Juncker⁶⁹ sig de dengang nødvendige importtilladelser til tekstiler til beklædning m.m. og startede en grossistvirksomhed i Århus. Omkring 1948 startede han så en kjolefabrik, der meget hurtigt blev en succes⁷⁶. I 1968 flyttede han til Spanien.

10. august 1947¹³ samlede Toldstrup ca. 4000 af sine "droppingfolk" (+ hjælpere) i Rebild bakker. Her blev specielt Sydslesvig spørgsmålet drøftet. Hvad man i mindre grupper kan have talt om, kan vi i dag kun gætte på. Det kan jo sagtens have været "Stay Behind" aktiviteter. Tilstede var nemlig også 2 engelske militærfolk, majorerne Garrett og Taylor fra Special Forces, der begge havde haft med de allierede nedkastninger af våben til Danmark at gøre.

Det skal endelig nævnes, at der flere steder tales om, at en hel del droppingfolk var temmelig skuffede over Rebild-mødet. Nu havde de siden 1945 gået og passet på deres våben og våbendepoter og trænet i Hjemmевærnsforenings-regi for at være klar! Klar til hvad? De havde åbenbart forventet nogle klare udmeldinger fra Toldstrup i den anledning - og ikke blot nogle "politiske" erklæringer om Sydslesvig! Statsministeren havde jo i den forbindelse også udtalt efter Befrielsen: "Grænsen ligger fast!". Det var sikkert også en af grundene til, at da Toldstrup indkaldte til et tilsvarende møde 17. oktober 1948 i Randers^{13,91}, stillede der ikke nær så mange droppingfolk op. I pressen nævntes mellem 500 og 700 personer.

Toldstrup skrev ellers i indbydelsen (udsendt af *"De jyske Nedkastnings-Folk"*) følgende: *"Den alvorlige udenrigspolitiske Situation er den direkte Aarsag til Indkaldelsen til dette Møde"* (starten på Den kolde Krig). Men det fremgik samtidig af mødeindkaldelsen, at der nok heller ikke her ville komme noget "kampråb". Hovedemnet var således fremlæggelse af resultaterne fra en Gallup-undersøgelse, hvor Ranum-konvent kredsen bad om befolkningens indstilling til forslaget om en egentlig "Folkevæbning" (hver mand sit gevær).

Med hensyn til dette *"et eller andet"*, som Toldstrup havde lavet efter befrielsen, skal man iøvrigt specielt bemærke, at som beskrevet flere steder var sammensætningen af modstandsbevægelsen i Thy grundlæggende forskellig fra det meste af resten af landet, idet den her næsten udelukkende bestod af landmænd (ca. 80%), lærere, præster og håndværkere. Lederen af Sektion Nord-Vest (Landeværnene) Kaptajn Sabroe fortæller også i sin årsrapport for 1945¹⁰⁶, at *"Hovedparten af Frihedskæmperne var Landmænd i en moden Alder, uddannede i Skytteforeninger eller Jægere. De ville i en given Situation have kunnet yde en virkelig indsats"*.

Redaktør Kjeld Jensen fra Thisted Amtsavis⁵² beretter også, at kommunister i Thy var en sjældenhed, og *"vi havde ingen med i modstandsbevægelsen"*. Der var altså tale om gode konservative og venstre-vælgere, der som nævnt nedenfor ikke havde meget fidus til hverken Frihedsrådet, Jyllandsledelsen eller militærfolkene "Den lille Generalstab".

I Thisted by var der ganske vist en hel del socialdemokrater, men som det antydes flere steder^{34,52,98}, så var modstandsarbejde i Thisted by en noget risikabel sag, da mange af disse arbejdede for tyskerne, og der samtidig var en stor koncentration af tyske soldater i byen.

Det skal her dog også nævnes, at da man endelig kom igang med rekrutteringen af folk til landeværnene i februar 1945, så var der 123 mand, der meldte sig i Thisted by¹⁰⁹.

I sin rapport til Overkommandoen efter krigen³⁴ skriver distriktslederen i Thisted, kaptajn Ejby-Nielsen: *"Toldstrup var i Besiddelse af en usædvanlig Arbejdskraft, hans charmerende Væsen og smittende Begejstring skaffede ham en stor Tilbederkreds, en Kreds, der var parat til at gaa igennem Ild og Vand for ham"*.

Da samtidig de fleste modstandsfolk ifølge flere kilder var overbevist om, at Toldstrup var blevet presset ud som militær leder af Region I af militærfolkene (den såkaldte "Lille Generalstab") i februar 1945, havde han givetvis ingen problemer med at holde sin dropping-organisation intakt i Thy - hvor det givetvis var klart helt fra begyndelsen, at dette dropping-netværk i lighed med modstandsbevægelsen stadig var illegal uden forbindelse til de danske myndigheder. Som det fremgår af Frode Pedersens beretning¹⁹: *"Vi fortsætter!"*

Udkast - må ikke publiceres!

Jeg har ladet mig fortælle, at Jens Toldstrups hemmelige Stay-Behind organisation skulle have haft en 6-mands ledelse. En af disse skulle have været lægen og modstandsmanden Erik Husfeldt⁷⁰, der i 1946 blev formand for det nyoprettede landsforbund for Hjemmeværnsforeningerne - og i 2008 iøvrigt blev afsløret som egentlig informant for CIA⁴⁷. Ifølge Ole Grøn¹¹ havde Erik Husfeldt sandsynligvis været amerikansk agent hele tiden. Han fik efter Befrielsen også tilknytning til Ranum-konvent kredsen.

Alle de efterkommere, jeg har talt med i forbindelse med denne artikel, har samstemmende fortalt, at deres fædre beundrede Toldstrup meget.

Min far skriver desuden i sine erindringer⁵⁰:

"Frihedsrådet blev herovre kun betragtet som et propagandaorgan, og Tolstrup modtog sine ordrer direkte fra England. Hans radiotelegrafister havde direkte forbindelse med S.O.E. i London hele tiden, så kommandovejen var kort og effektiv".

Den tidligere SOE leder i Danmark, Ole Lippmann, udtaler også i Jyllandsposten 16. september 1959, at man i Jylland: *"i virkeligheden aldrig rigtig anerkendte Frihedsrådet"*.

Axel Korsgaard, der bl.a. var delingsfører for deling VI i Morsø Landeværn - og senere blev kompagnichef i Hjemmeværnet, skriver også i sin "Erindringsbog" (privat udgivelse): *"Jens Toldstrup, den jyske nedkastningschef, har efter krigen udtalt, at han fortrød, at han ikke opfordrede modstandsbevægelsen til at gå til Ejderen, for derved at muliggøre en folkeafstemning i Sydslesvig om dens tilhørsforhold. Toldstrup kunne roligt være kommet med den opfordring, den ville på dette tidspunkt være blevet fulgt"*.

Toldstrups udtalelse om, at han *"ikke kendte noget til, hvad der skete udenfor hans eget område"* tolker jeg selv som om, at hans illegale dropping-netværk⁷⁶ kørte sit helt eget løb (i samarbejde først med englænderne og givetvis også med OSS/CIA, jævnfør hans egen reference til "Operation Gladio") - hvor hans "eget område" så var Region I - her specielt nord for Limfjorden, se nedenfor. Kontakten til CIA gik formodentlig gennem Erik Husfeldt⁷⁰ (og muligvis også via Ebbe Munck^{73,74}, - der efter Befrielsen kom med i Ranumkonvent-kredsen). Begge var også med i foreningen "Den 16de" - se nedenfor.

Under krigen var Toldstrup jo også kendt som en meget dygtig, selvstændig (og meget egenrådig) leder.

Af en del kilder fremgår det, at amerikanernes (og englændernes) primære interesse i de første år efter Befrielsen var at kontrollere adgangsforholdene i Skagerak - hvor de så ikke regnede Danmark som en ligeværdig partner, specielt på grund af regeringens neutralitetspolitik - men hvor de helt sikkert kunne bruge nogle hemmelige agenter til at lave research om f.eks. landgangsmuligheder, agere support under landgangsoperationer og rapportere om fjendtlige/5. kolonne aktiviteter - både i Sydnorge og nord for Limfjorden.

"Aldrig mere en 9. april" var helt sikkert ikke med i deres planer, så på det punkt måtte Toldstrups dropping-netværk grundlæggende klare sig selv. Toldstrup havde jo stadig også både våbnene og en veletableret organisation, der som Ejby-Nielsen sagde (se ovenfor): *"Var klar til at gå gennem ild og vand for ham!"*.

Hans dropping-folk havde givetvis også det russiske angreb på Finland i 1939 i frisk erindring, og man havde jo også set, hvor modvillige russerne var til at forlade Bornholm igen efter 5. maj 1945.

Efter starten af "Den Kolde krig" i 1948 arbejdede både den britiske udenrigsminister Ernest Bevin og embedsmænd i det amerikanske udenrigsministerium med at få oprettet "Atlantpagten" - det, der i dag kendes som NATO. Samtidig arbejdede både amerikanerne og englænderne aktivt på at forhindre, at Sovjetunionen udvidede deres interessesfære endnu mere - og da man her angiveligt ikke kunne regne med den danske regering med dens daværende neutralitetspolitik, benyttede man så i stedet formodentlig kontakterne til Danmark via Toldstrups hemmelige dropping-netværk - og givetvis også via nogle af medlemmerne af foreningen "Den 16de", der var blevet oprettet i København af tidligere ledere af

Udkast - må ikke publiceres!

Modstandsbevægelsen⁶⁸. Foreningens navn stammer angiveligt fra oprettelsen af "Danmarks Frihedsråd" 16. september 1943 - og efter sigende holdt foreningen så altid deres møder på den 16. i en måned.

Det fremgår flere steder¹¹⁰, at på trods af en tre-partsaftale mellem FE, CIA og M.I.6 fra 1951⁶ havde CIA samtidig under den Kolde Krig stadig deres helt selvstændige netværk i Danmark som backup, hvis det danske statsapparat skulle blive sat ud af spillet. Den tidligere CIA-chef William Colby^{14,49} skriver således i sine erindringer fra 1978, at CIA faktisk lavede et parallel-netværk i Skandinavien uden om de lokale skandinaviske regeringer. Dette er muligvis en videreførelse af det US Army Intelligence netværk i Danmark under besættelsen, som flere er overbevist om faktisk eksisterede, også før besættelsen. Ifølge Ole Grøn¹¹ kan det sagtens have været dette netværk, som Erik Husfeldt repræsenterede.

I den forbindelse har amerikanerne formodentlig også haft i tankerne, at de danske myndigheder måske ikke havde helt styr over mulige "lækager" til Warszawapagten, specielt på grund af kommunisternes politiske indflydelse efter befrielsen!

5. Nordthy Hjemmeværnsforening

Som opfølgning på Ranum-konventet^{13,112} blev der 9. juni 1945 afholdt et møde i Odense med deltagelse fra alle Modstandsbevægelsens regioner. Fra Thy deltog foruden Ejby-Nielsen bl.a. også Jens Kirk, redaktør Kjeld Jensen fra Thisted Amtsavis og det senere folketingsmedlem (og indenrigsminister) H. C. Toft - selv om det i virkeligheden kun var Ejby-Nielsen, der var inviteret¹³.

Ejby-Nielsen og H. C. Toft - 1945 (Lokalhistorisk Arkiv for Thisted Kommune)

Der findes intet officielt referat fra Odense-mødet, men Kjeld Jensen fortæller i sin senere beretning om mødet⁵²: "*Dette fik et meget bevæget forløb, hvor kommunisterne fremførte deres ide om, at modstandsbevægelsen skulle fortsætte og udnytte den magt, den havde (i kraft af våbnene). Men kommunisterne var i mindretal og blev imødegået af mange, deriblandt også jeg selv, som hævdede, at nu havde modstandsbevægelsen løst sin opgave, og derfor burde den opløse sig. Slutresultatet blev noget i retning af, at modstandsbevægelsen ikke skulle fortsætte, men at man rundt om i landet skulle søge at danne en slags hjemmeværnsforeninger.*"

Herefter blev der på initiativ af Frihedsrådet oprettet en Hjemmeværnskommission (med deltagelse af bl.a. Ejby-Nielsen og Toldstrup)¹³, som 28. juni 1945 anbefalede nedlæggelse af Modstandsbevægelsen og oprettelse af et frivilligt, midlertidigt Hjemmeværn, der kunne danne grundlaget for et fremtidigt Hjemmeværn. Overgangsregeringen forkastede imidlertid kommissionens forslag om et midlertidigt Hjemmeværn - med henvisning til, at man ønskede en ny forsvarsordning på plads først. Man fremkom i august med et alternativt lovforslag^{13,41}, hvor Modstandsbevægelsen opfordredes til at samle sig i

Udkast - må ikke publiceres!

Hjemmeværnsforeninger - og man lagde ikke skjul på, at forslaget specielt var knyttet til en mulighed for *"at få registreret, og til sin tid afleveret de mange nu så ubejlelige våben"*. Samtidig blev det fastlagt, at hvert enkelt medlem kun måtte have 1 håndvåben, og alle tungere våben og sprængstoffer skulle afleveres.

Inden da havde Ranum-konvent kredsen allerede 20. juni 1945 afholdt et opfølgende møde i Aalborg, og man udsendte herefter en "Resolution til Frihedsraadet", hvori man gør opmærksom på, at man i Nordjylland allerede *"har påbegyndt dannelse af foreninger til fortsættelse af Modstandsbevægelsens Virke"*, og de havde derfor vedtaget at koordinere disse foreningsdannelser - og udsendt opfordring til samtlige Distrikts- og Byledelser (i Nordjylland) om at oprette foreninger *"efter udsendte retningslinier"*. I Ejby-Nielsens arkiv⁸¹ findes en kopi af dette udsendte dokument (mærket: *"Maa ikke omtales offentligt."*) Det fremgår af de anførte retningslinier, at der i første omgang er tale om organisering af *"alle aktive frihedskæmpere"* i Nordjylland - koordineret af Toldstrup: *"Sammenslutninger af Modstands-bevægelsens styrker i Nordjylland"*, og når jeg læser dokumentet igennem, opfatter jeg det som dropping-folkene. Det kunne derfor sagtens være den sammenslutning, som Toldstrup senere betegnede som *"Jysk Modstand"*⁹¹ - og som jeg går ud fra var et "dækningsnavn" for hans Stay-Behind aktiviteter.

Man taler samtidig om at oprette Skytteforbund, og det kunne efter min mening sagtens være en slags skytteforeninger for de tidligere medlemmer af ventegrupperne (i Thy benævnt "Landeværn"). I dette udsendte dokument er der også en henvisning til en 8-punkters resolution, der blev vedtaget på Ranumkonventet - og ifølge notatet efterfølgende bekræftet på mødet i Aalborg 20. juni 1945. Selve resolutionen er iøvrigt senere blevet omtalt i O. Drostrups bog¹³. Her har jeg specielt lagt mærke til punkt b): *"At modarbejde den Politik, der førte til Kapitulationen den 9. April 1940 og som blev fortsat til den 29. August 1943"*. Gad vide, hvordan de havde tænkt sig at gennemføre dette? Den pågældende resolution er underskrevet af alle 24 deltagere i Ranumkonventet, incl. Toldstrup, Aabo og Ejby-Nielsen.

I resolutionen til Frihedsrådet gør de samtidig opmærksom på, at Frihedsrådets sammensætning (4 politiske fraktioner) efter deres mening umuliggør, at Frihedsrådet kan udgøre en samlende organisation for hele landet.

Det skal her bemærkes, at allerede 26. juni udsender den nye militære ledelse af Region I (som ikke var inviteret med til mødet i Aalborg!) en advarsel til alle distriktsledere, hvor de bliver anmodet om specielt ikke at følge anvisningerne i det pågældende dokument om at organisere de tidligere modstandsfolk, inden der forelå et udkast til lov for Hjemmeværnsforeningerne⁸¹.

Modstandsbevægelsen i Jylland blev officielt hjemsendt (med våben) 15. august 1945, og militæret overtog så bl.a. de bevogtningsopgaver, de havde haft - men modstandsfolkene i de tre Landeværn i distrikt "Nord-Vest" (Hanhæred, Mors og Thy) var allerede blevet hjemsendt i slutningen af juni måned, da der her som nævnt ovenfor primært var tale om landmænd (ca. 80%), der skulle hjem og passe høsten. De blev 23. juni 1945 afløst af soldater fra Jyske Dragonregiment i Randers.⁵⁹

I den forbindelse afholdt ca. 200 repræsentanter for Modstandsbevægelsen i Distrikt "Nord-Vest" den 20. juni 1945 et møde på hotel "Royal" i Thisted⁵⁹, hvor de besluttede ikke at ville fortsætte som en organisation, der var tilknyttet bestemte politiske partier. Til gengæld opfordrede man Mors Landeværn, Thy Landeværn og Han Herred Landeværn til at være med til at danne "Landeværnsforeninger" på grundlag af et forslag, der skulle udarbejdes af et udvalg, der blev nedsat på mødet.

Det fremgår ikke af Ejby-Nielsens arkiver, om det forslag til love, som han herefter fremlagde for Hjemmeværnskommisionen (se nedenfor), så var inspireret af ovennævnte udvalg - men det kan jeg sagtens forestille mig var tilfældet.

Herefter blev der dannet civile Hjemmeværnsforeninger over hele landet. Disse var selvorganiserede og i begyndelsen også selvfinancerede, og man havde bevaret hele modstandsbevægelsens organisatoriske

Udkast - må ikke publiceres!

struktur⁸¹. Medlemmerne måtte også klare sig med de våben, de havde fået udleveret under krigen. Det var lykkedes Ejby-Nielsen at få de fleste folk i hans Landeværn (se nedenfor) bevæbnet med canadiske Lee-Enfield geværer - som omkring 1953 i Hjemmeværnet blev erstattet af Remington P17 (Gevær M53/17). Ved samme lejlighed blev "droppingfolkene" (nedkastning og sabotage) udstyret med enten US karabiner eller Sten-Gun maskinpistoler, der var nemme at holde skjult⁸¹.

Medlemmerne af Hjemmeværnsforeningerne fik dog hurtigt mulighed for at øve skydning bl.a. også med efterladte tyske Mauser M98 karabiner. Det foregik normalt i en af de mange lokale skytteforeninger. Fra opsamlingsdepotet i Thisted (den tidligere O.T. lejr) udleverede Sektion Nordvest således i slutningen af september 1945 omkring 800 tyske geværer incl. tilhørende ammunition til skytteforeninger over det meste af Jylland¹⁰⁶ - Thisted Amts Skytteforeninger modtog således 254 stk.

Det er specielt interessant, at "Thy Landeværn" kvitterer for modtagelse af 72 stk. den 22. september, hvor Nordthy Hjemmeværnsforening så blev oprettet dagen efter. Det er kompagnichefen for Kompagni Thisted, M. C. Lund, der har skrevet under.

De har sikkert haft travlt, for Landeværns-Sektion Nordvest blev nu til det rent militære "Parkkompagni Nordvest", og den 12. oktober 1945 kom der en ordre fra Region 1 om, at: *"på grund af vanskelighederne ved at fremskaffe Våben og Ammunition til militært Brug vil der indtil videre ikke kunne udleveres Våben og Ammunition til Skytteforeningerne"*¹⁰⁶.

Senere, den 14. juni 1946, modtog "Thy Hjemmeværnsforening" så iøvrigt 25 stk.

Jeg startede selv med langdistanceskydningen i Sønderhå Skytteforening omkring 1960, hvor man der stadig havde en del tyske karabiner og masser af (gratis) tysk ammunition. Jeg har senere fundet ud af, at Sønderhå Skytteforening faktisk var mødested for de af fars modstandskammerater fra Midtthy, der stadig var aktive (og som jeg er overbevist om også beskæftigede sig med mere illegale ting). Længere sydpå i Thy var det tilsyneladende bl.a. Hvidbjerg-Ørum Skytteforening, der samlede de tidligere modstandsfolk.

Hjemmeværnsforeningerne blev i 1946 samlet i et landsforbund, hvis formand var den tidligere modstandsmand Erik Husfeldt - som iøvrigt senere blev afsløret som CIA agent⁴⁷.

Medlemmer af Hjemmeværnsforening - Frihedsmuseets fotoarkiv - ukendt oprindelse

Udkast - må ikke publiceres!

I Thy var disse Hjemmeværnsforeninger en direkte fortsættelse af "Thy-, Mors- og Hanherred Landeværn", som distriktslederen fra Thisted, kaptajn Ejby-Nielsen³⁴ selv havde oprettet allerede i februar 1945. I sin senere beretning nævner han selv, at han havde valgt disse navne "*både for at udnytte den stærkt udtalte lokalpatriotisme på disse egne og dels også at anvende en betegnelse, der kunne bevares ind i en fjernere fremtid*". Dog kom Hanherred ikke med her. Specielt folkene i Fjerritslev og omegn havde i den forbindelse udtrykt deres utilfredshed med Ejby-Nielsens ledelse/administration i forbindelse med Hanherred Landeværn, hvor de mente, at han ikke havde sat sig godt nok ind i de lokale forhold i Hanherred⁸¹ - og de oprettede nu deres egen Hanherred Hjemmeværnsforening under distrikt Aalborg. Ifølge Ejby-Nielsen⁸¹ var det specielt doktor Lunding i Brovst, der var formand for dette "oprør". I et brev beskyldte Lunding desuden Ejby-Nielsen for at være "*for konservativ*"⁸¹. Lunding selv var temmelig venstreorienteret⁹⁵. Det skal dog også nævnes, at de faktisk inviterede Ejby-Nielsen med til den stiftende generalforsamling⁸¹.

Her skal det også bemærkes, at i modsætning til en del andre steder i landet meldte langt de fleste medlemmer af ventegrupperne i Thy (her: Landeværn") sig ind i Hjemmeværnsforeningerne.

Ejby-Nielsen fik så 17. september 1945 oprettet den første Hjemmeværnsforening i Danmark, nemlig for Mors⁵⁹. Formanden var billedhugger Constantin Sørensen⁸², der havde afløst tandlæge Henning Pedersen (se nedenfor) som modstandsleder, da denne blev arresteret af tyskerne (efter en ildkamp).

1. november 1945 blev der på Hurup Missionshotel oprettet en Hjemmeværnsforening for Sydthy med H.C. Toft som formand⁵⁹. Denne Hjemmeværnsforening var således en fortsættelse af "Hurup Kompagniet" i det tidligere Thy Landeværn.

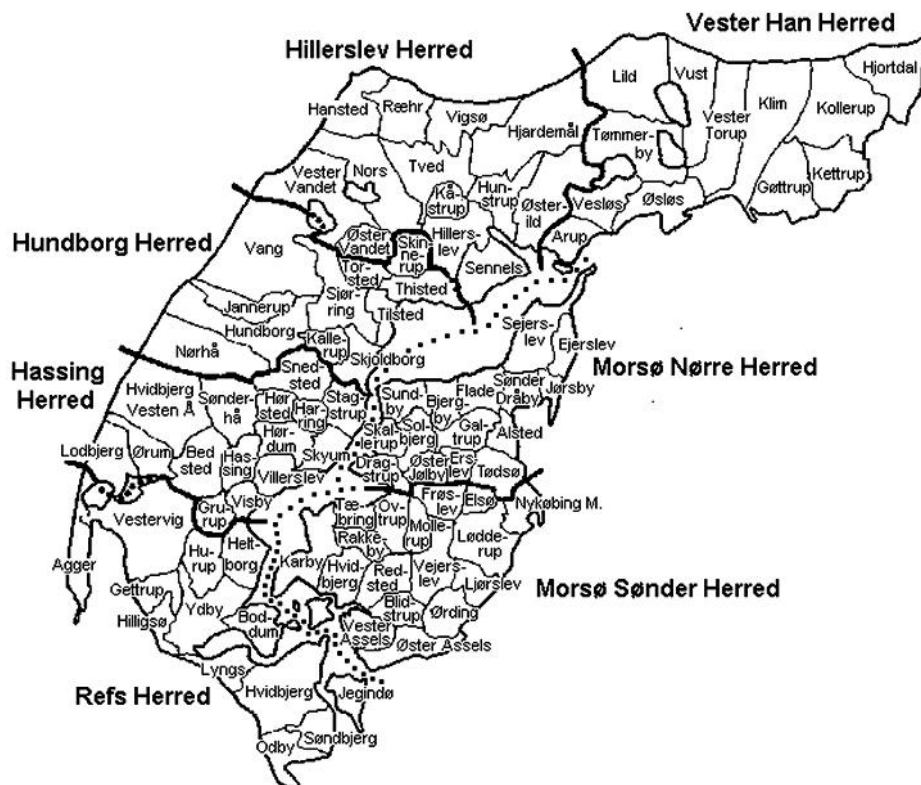
I begge disse Hjemmeværnsforeninger blev vedtægterne ifølge dagspressen enstemmigt vedtaget. I referatet fra Sydthy står direkte, at man benyttede standardvedtægterne, og jeg regner med, at man også på Mors benyttede regeringens standardvedtægter (se også nedenfor) - og ikke det forslag til vedtægter, som Ejby-Nielsen havde udarbejdet. Ejby-Nielsen havde ellers udtalt, at han lagde vægt på, at arbejdet med Hjemmeværnsforeningerne skulle starte nedefra⁵⁹: "*Fra højere sted vil man have gennemført et standardforslag til love, men jeg advarer derimod, da jeg mener, at de enkelte foreninger må bevare det lokale præg*". Bestyrelsernes sammensætning tyder også på, at det var regeringens forslag til standardvedtægter, der her blev vedtaget.

23. september 1945 var der på Hotel "Royal" i Thisted blevet oprettet en Hjemmeværnsforening for Nordthy⁵⁹.

Formanden blev her journalist H. Hebsgaard, den tidligere byleder for modstandsbevægelsen i Thisted. Her blev min far, Chr. H. Hammer, valgt til bestyrelsen.

Nordthy Hjemmeværnsforenings område kom til at svare til den daværende Thisted Politikreds, d.v.s. ca. fra Vildsund til Østerild, incl. Hannæs (Årup, Øsløs og Vesløs sogne). Snedsted, Stagstrup og Haring sogne, der ellers ligger i Hassing Herred, kom således også til at høre til Nordthy Hjemmeværnsforenings område^{106,109}. Nordthy Hjemmeværnsforening var således en fortsættelse af det tidligere "Thisted Kompagni" i Thy Landeværn.

Udkast - må ikke publiceres!

DIS-Danmark: Kort over herreder og sogne i Thisted Amt

Ved oprettelsen af Nordthy Hjemmeværnsforening havde man åbenbart lyttet mere til Ejby-Nielsen, for det fremgår af referatet i dagspressen⁵⁹, at: "*Man gennemgik dernæst Udkast til Love meget nøje. Der blev foretaget adskillige rettelser i det, mest af foreningsmæssig karakter, og sluttelig blev hele Lovkomplekset enstemmigt vedtaget*".

Ejby-Nielsen nævner selv⁸¹, at der på mødet bl.a. havde været en lang diskussion med henblik på at få fastslået, at der altså var tale om et militært Hjemmeværn - og ikke en selskabelig soldaterforening for tidligere modstandsfolk!

Man kan se af referatet i avisen, at man her bl.a. konstituerede sig med både et forretningsudvalg og et kommandoudvalg, noget som ikke stod i regeringens forslag til standardvedtægter. Forretningsudvalget skulle specielt være et bindeled til lokalkomiteen for Frihedsbevægelsens Samråd i Thisted (eller måske til Toldstrups hemmelige dropping-netværk?).

Denne første bestyrelse kom til at se således ud, idet der synes primært at være tale om "gode konservative og venstre-vælgere" (se også ovenfor):

Formand:

Journalist H. Hebsgaard

Kommandoudvalg:

Mælkehandler M. Lund, Thisted
Overbetjent Kai Petersen, Thisted
Landmand Niels Thorning, Øsløs

Suppleanter:

Forpagter Steen Fibiger, "Øland", Harring
Handelsgartner Chr. Kjær, Thisted

Udkast - må ikke publiceres!

Forretningsudvalg:

Gdr. Chr. Hammer, Stagstrup
Vognmand Chr. Poulsen, Stenbjerg
Lærer Peder Hagensen, Skaarup
Handelsgartner Chr. Kjær, Thisted
Tømrerm. Levin Gregersen, Østerild
Politibetjent Nissen. Thisted

Suppleanter:

Gdr. Thorning Riis, Skovsted
Repræsentant E. Busk, Thisted

Revisorer:

Amtsrevisor Henry Kjær
og Aage Petersen, begge Thisted.

I Rigsarkivet (Ejby-Nielsens personarkiv)⁸¹ finder man de forskellige vedtægtsforslag. Man kan her se, at det specielt er formålsparagrafferne, som Ejby-Nielsen ønskede udformet svarende til hans oprindelige forslag til Hjemmeværnskommisionen¹³, herunder bl.a.:

1. At vedligeholde den forsvarsvilje, der har grebet store dele af folket under besættelsesårene, og som har givet sig udtryk i Modstandsbevægelsen.

2. At bidrage til at begrebet forsvar gøres ukrænkeligt i samme grad som konge, flag og fædreland er det.

3. Foreningen forpligter sig, indenfor de af Frihedsbevægelsens Samraads angivne Rammer og i Overensstemmelse med de gennem Modstandsbevægelsens Initiativ af Regeringen vedtagne Tillægslove af al evne at bidrage til Fuldførelsen, af de rent nationale og upartipolitiske Opgaver, som Modstandsbevægelsen har sat sig. Foreningen forpligter sig endvidere til at støtte de Modstandsbevægelsen repræsenterende Ministre, for saa vidt angaar deres nationale og upartipolitiske Bestræbelser for Gennemførelsen af Modstandsbevægelsens Program.

Bibeholdelsen af denne Formålsparagraf skal sættes under Afstemning ved Foreningens ordinære Generalforsamling 1946.

Det var ikke helt det samme som de forslag til love for Hjemmeværnsforeningerne, der fra regeringen var fremsendt til regionerne:

§ 2. Formaal.

Foreningens formål er, i fortsættelse af Frihedsbevægelsens arbejde, at styrke den danske Befolknings vilje og evne til Forsvar af landet.

- og et par efterfølgende paragraffer, som slet ikke fandtes i de nu vedtagne love for Nordthy Hjemmeværnsforening, hvor der kun tales om en overordnet amtsledelse:

§ 6. Regionen.

Foreningen tilslutter sig en Sammenslutning af Hjemmeværnsforeninger indenfor Regionen og vælger delegerede til Regionens delegeretmøde efter Forbundslovene.

§7. Landsforbundet

Foreningen tilslutter sig Hjemmeværnsforeningernes Landsforbund og vælger delegerede til Kongressen efter Forbundslovene.

Udkast - må ikke publiceres!

§ 8. Krigsministeriet.

Foreningen forpligter sig til at overholde de i overenskomsten mellem Krigsministeriet og Hjemmeværnsforeningernes Landsforbund truffne bestemmelser vedrørende Vaaben og Ammunition.

At man valgte at udforme sine egne love (baseret på Ejby-Nielsens oplæg) skyldes efter min mening muligvis, at det var kommunisten Svend Wagner, der havde arbejdet (sammen med regeringen) med udformning af de forslag til love for Hjemmeværnsforeningerne, der så blev fremsendt til regionerne - og hvor Hjemmeværnsforeningerne så skulle samles i en "Landsforening"¹³.

Årsagen var dog snarere en bestemmelse i de af regeringen udsendte lovudkast om, at "*Landsforeningen skal være underlagt 'Frihedsbevægelsens samråd' som øverste ansvarlige myndighed*"¹³.

"Frihedsbevægelsens samråd"¹³ var dannet i juni 1945 af den tidligere leder af Frihedsrådet - og nu minister uden portefølje i Befrielsesregeringen, Frode Jacobsen, som erstatning for Frihedsrådet - stadig med et temmelig politisk præg - og i det første samråd var Region 1 (Nordjylland) så iøvrigt slet ikke repræsenteret! I en "Resolution til Frihedsrådet" efter Aalborg-mødet 20. juni 1945 (Ejby-Nielsens privatarkiv⁸¹) gjorde Ranumkonvent-kredsen bl.a. opmærksom på (i forbindelse med deres konkrete forslag om en videreførelse af Modstandsbevægelsen i form af et Hjemmeværn): "*Det er ligeledes vores ønske at være tilsluttet en Enhedsorganisation for hele Landet, men de forhold, der gør sig gældende umuliggør dannelsen af en Organisation, der er bygget op på de fire Modstandsbevægelsens tilsluttede Fraktioner*" ("Dansk Samling", "Ring", "Frit Danmark" og "Danmarks Kommunistiske Parti"). En enhedsorganisation skulle altså være 100% upolitisk.

Den pågældende resolution er underskrevet af alle 24 deltagere i Ranumkonventet, incl. Toldstrup, Aabo og Ejby-Nielsen.

Man havde åbenbart lyttet til kritikken, for ifølge mine oplysninger blev Frihedsbevægelsens samråd nedlagt allerede ultimo september 1946.

I Nordthy Hjemmeværnsforenings tilfælde har det muligvis også spillet ind, at der i det da foreliggende udkast til vedtægter for en Landsforening bl.a. stod følgende⁸¹:

"Saafernt en Lokalforening trods Henstilling fra Landsforeningen ikke overholder de givne Bestemmelser med hensyn til Vaabenopbevaring og -vedligeholdelse, ekskluderes den af Landsforeningen"

og

"Ved en Lokalforenings Eksklusion inddrages alle dens Vaaben og al dens Ammunition efter Krigsministeriets nærmere Bestemmelse i hvert enkelt Tilfælde".

Hvorfor var der nu denne forskel i de 3 Hjemmeværnsforeningers indstilling til bl.a. Frihedsrådet?

Lederen af Morsø Hjemmeværnsforening, Constantin Sørensen, fortæller i sin egen beretning om Besættelsen til ArkivThy⁸², at han havde et godt forhold til Frihedsrådet. Det fremgår også andre steder, at i modsætning til Thy havde modstandsfolkene på Mors ingen problemer med Frihedsrådet. Lederen Frode Jakobsen var jo "En af deres egne", der var født på Mors. - og han startede også sit arbejde med modstandsorganisationen "Ring" (Dansk Studiering) på Mors i begyndelsen af 1942.⁹⁸

I Thisted mente man tilsyneladende, at Frihedsrådet var mere til besvær. Ejby-Nielsen klager således i et brev fra 4. maj 1945 med overskriften: "Omhandler: Studiering ("Ring") og D.S. (Dansk Samling) Forstyrrelsesgrupper" til Toldstrup over Frihedsrådets lokalkomiteers indblanding⁸⁴.

Man kan også læse i redaktør Kjeld Jensens beretning til ArkivThy⁵², at man i Thisted meget længe forsøgte at undgå at danne en sådan lokalkomite, da man ikke kunne se den dybere mening med dette. Da denne lokalkomite så endelig blev dannet - med ham selv som formand - sørgede han omhyggeligt for, at den primært bestod af egne folk, d.v.s. konservative og venstrefolk plus en enkelt socialdemokrat. Når man bl.a. læser denne beretning, opdager man også, at Kjeld Jensen i virkeligheden var den lokale

Udkast - må ikke publiceres!

modstandsbevægelses "Grå Eminence" og mere eller mindre trak i alle trådene, selv om han efter eget udsagn ikke var officielt medlem af modstandsbevægelsen. Det lod han sin journalist, Holger Hebsgaard om. Det var således absolut ikke tilfældigt, at Kjeld Jensen var en af de personer, Ejby-Nielsen tog med til Odense-mødet den 9. juni 1945.

Det kan heller ikke afvises, at kommunisternes tilknytning til Frihedsrådet (Mogens Fogh) har spillet en rolle her. Så vidt jeg har kunnet konstatere, så har man i Toldstrups organisation hele tiden haft øje for kommunisternes mulige tilknytning til Stalins Rusland - og bl.a. sørget for, at de kommunistiske grupper i modstandsbevægelsen kun lige netop fik forsyninger nok til at bevæbne hver mand - og således ikke fik mulighed for at opbygge våbendepoter.

Selv om Ejby-Nielsen i sin egen beretning³⁴ nævner, at der havde været visse uenigheder med Toldstrup, er der ingen tvivl om, når man bl.a. læser Toldstrups arkiver⁸⁴, at Ejby-Nielsen var Ranumkonventets og Toldstrups mand. I Villy Dall's artikel i Historisk Årbog 2017 "Hvem var Ejby-Nielsen"⁹³ kan man læse, at da Ejby-Nielsen overtog kommandoen over distrikt "Nord-Vest" i foråret 1944, var han noget bekymret over at skulle have en "civil" person (Toldstrup) også som militær leder. Jeg har dog ikke fundet noget som helst i hverken Toldstrups eller Ejby-Nielsens arkiver på Rigsarkivet, der tyder på, at de ikke skulle have haft et udmærket samarbejde lige til slutningen af 1945, hvor Ejby-Nielsen "*stille gled ud af Hjemmeværns-kommisionen*" (Ejby-Nielsens eget udtryk)⁸¹. Der er ikke nogen egentlig forklaring. Ejby-Nielsen var dog bl.a. stadig en del af Toldstrups Ranum-konvent kreds.

Ejby-Nielsen vendte allerede i november 1945 tilbage til sit gamle regiment, "*der ikke ville undvære ham længere*". Efter eget udsagn overvejede han i 1948 kraftigt at søge en af de opslåede stillinger i det nye Hjemmeværn ("*men af forskellige grunde blev dette ikke til noget*"), og han endte med fortsætte sin militære karriere⁸¹. Jeg kunne sagtens forestille mig, at en af grundene var, at han som militærmand ikke sympatiserede med de illegale aktiviteter omkring Hjemmeværnsforeningerne, jeg har nævnt nedenfor. Han har givetvis ikke kunnet undgå at finde ud af, hvad der foregik i Thy af den slags aktiviteter.

I Sydthy Hjemmeværnsforening havde lederen, H. C. Toft, politiske ambitioner og ønskede givetvis ikke at komme i konflikt med politikerne!

I Nordthy Hjemmeværnsforening valgte de tilsyneladende en redigeret udgave af Ejby-Nielsens oplæg. Måske skyldtes det, at de i baghovedet også tog hensyn til Toldstrups hemmelige dropping-netværk, eller om de, inspireret af Ejby-Nielsens oplæg, med sædvanlig Thy'sk stædighed bare sagde: "Det skal sådan nogle københavnere, kommunister og socialdemokrater da ikke bestemme!"

Med de således i første omgang vedtagne love ville eventuelle mere illegale aktiviteter - hvor nogle af medlemmerne så stadig var en aktiv del af Toldstrups "dropping-netværk" - jo også bare være en fortsættelse af nogle af deres aktiviteter under besættelsen, og disse aktiviteter var jo så heller ikke i modstrid med foreningens love.

Hermed var specielt Toldstrups nøglefolk i hans egen "dropping"-netværk fra nedkastningerne og sabotagerne nu blevet medlemmer, gruppeførere m.m. i de nye Hjemmeværnsforeninger i Thy⁵⁹.

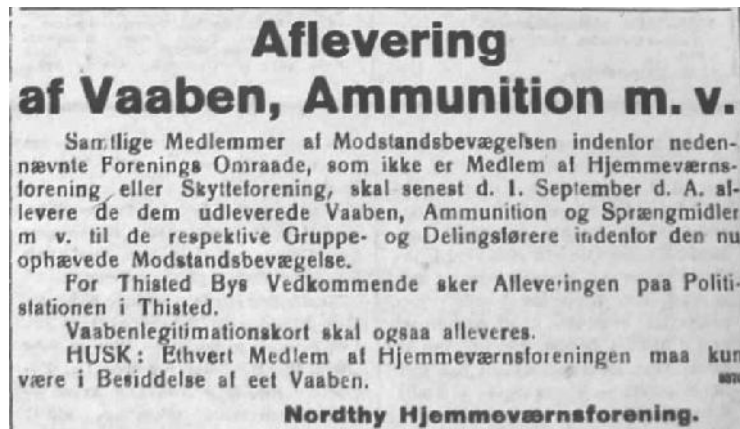
Det skal hertil bemærkes, at det fremgår af den lokale dagspresse⁵⁹, at Nordthy Hjemmeværnsforening ved en ekstraordinær generalforsamling den 10. februar 1946 blev nødt til at ændre disse først vedtagne love (efter pres udefra!). Det fremgår af et delvist referat⁵⁹, at det bl.a. var medlemskriterierne, man oprindelig havde sat for snævert.

Desværre er det heller ikke lykkedes mig at fremskaffe en kopi af disse nye vedtægter. Jeg regner dog med, at bl.a. det nyoprettede "De Danske Hjemmeværnsforeningers Landsforbund" nu blev skrevet ind i vedtægterne.

Udkast - må ikke publiceres!

I midten af 1946 blev der lavet en landsdækkende kampagne i aviserne⁵⁹ for at få de tidligere modstandsfolk, der ikke var blevet medlemmer af en Hjemmeværnsforening, til at aflevere våben, ammunition og sprængstoffer inden 1. september 1946 - til Politiet. Ellers kunne man risikere op til 2 års fængsel! Det blev samtidig præciseret, at ethvert medlem af en Hjemmeværnsforening kun måtte have 1 stk. håndvåben hjemme - og altså hverken tungere våben eller sprængstoffer.

Som det ses af den lokale dagspresse⁵⁹ lavede Nordthy Hjemmeværnsforening så deres egne definitioner af disse regler (hvor man skulle aflevere overskydende våben m.m. til de tidligere gruppe- og delingsførere i Modstandsbevægelsen):

I Politiet i Thisted sad der i parentes bemærket også en hel del tidligere modstandsfolk.

Jeg regner derfor med, at de afleverede våben blev brugt til at supplere de eksisterende våbendepoter fra besættelsens tid - eller evt. oprette helt nye - i forbindelse med Toldstrups "nye" hemmelige organisation.

Som nævnt nedenfor blev en hel del af disse våben efterfølgende fundet i 2009 i den tidligere formand Asger Knakkegaards dødsbo.

Jeg har her også specielt bidt mærke i, at Nordthy Hjemmeværnsforening ved flere lejligheder udtalte til den lokale presse⁵⁹, at "*de havde 100% styr på våbenregistreringen*" - det må så have været efter deres egne definitioner, da jeg selv har erfaret, at ingen af de tidligere modstandsfolk fra Thy, jeg har truffet, havde afleveret noget som helst!

Den 15. marts 1948 var der så en ny frist, hvor man kunne aflevere ikke registrerede våben, men ved fristens udløb noterede Politiet i Thisted⁵⁹, at de kun havde modtaget 7 stk. våben og noget ammunition. Toldstrups folk var altså stadig villige til at risikere op til 2 års fængsel for at være klar til at tage kampen op med det samme mod en indtrængende fjende. Se også nedenfor i afsnit 10 om våbendepoterne!

Jeg har også noteret mig, at far, der jo ellers har været flittig med at fortælle om sine erindringer, både under besættelsen og i Hjemmeværnet, aldrig har fortalt noget som helst om sine oplevelser under Hjemmeværnsforeningerne, bortset fra, at han var med i bestyrelsen for Nordthy Hjemmeværnsforening fra dens start³³.

Den nye Venstre-regering (Knud Kristensen) blev dannet 7. nov. 1945, og 31. maj 1946 blev efter nye forhandlinger overenskomsten mellem Forsvarsministeriet og De Danske Hjemmeværnsforeningers Landsforbund, som da omfattede ca. 140 lokalforeninger, underskrevet. Samtidig blev der bevilget nogle penge til Hjemmeværnsforeningerne. Denne overenskomst fungerede, indtil loven om Hjemmeværnet trådte i kraft 16. juli 1948 - og Hjemmeværnet officielt startede 1. april 1949.

Udkast - må ikke publiceres!

Det blev vedtaget at nedlægge Nordthy Hjemmeværnsforening på en generalforsamling 10. april 1949⁵⁹. Foreningen bestod da af 415 mand. Til sammenligning havde forgængeren, Thy Landeværn - Kompagni Thisted, ved befrielsen 318 medlemmer.

Regionsleder A.J. Jørgensen (udnævnt 5. februar 1949) var tilstede på generalforsamlingen og holdt en takketale, og han nævnte samtidig, at Hjemmeværnsforeningen stadig skulle stå i væbnet beredskab, indtil det nye Hjemmeværn var helt i orden.

Det skal desuden nævnes, at på Hjemmeværnsforeningernes landskongres i Aarhus den 5-6 juni 1948 var kommunisterne blevet stemt ud fra alle ledende poster indenfor Hjemmeværnsforeningerne⁵⁹. Og efter kommunisternes kup i Prag i 1948 var der i de enkelte foreninger stor stemning for, at de kommunister, der ikke meldte sig ud frivilligt, skulle smides ud!⁵⁹

Langt de fleste medlemmer af Hjemmeværnsforeningerne i Thy havde faktisk meldt sig ind i Hjemmeværnet⁵⁹ allerede inden starten 1. april 1949. Det første Thisted kompagni blev opstillet 18-19 juni 1949 og bestod af ca. 225 mand⁵⁹ - angivelig først og fremmest fra landdistrikterne.

I de første år klarede Hjemmeværnet i Thy sig primært med våben fra Hjemmeværnsforeningerne, d.v.s. Lee-Enfield rifler og svenske M/96 militærkarabiner som standardvåben + Bren Gun maskingeværer - indtil de omkring 1953 indførte Gevær M53/17 (Remington P17) og det danske Madsen Maskingevær.

Da de fleste fra Toldstrups hemmelige dropping-netværk således givetvis også blev medlemmer af Hjemmeværnet, kan man vel egentlig sige, at Hjemmeværnet blev "infiltreret" af Toldstrups "Stay Behind" operation, hvor jeg formoder, at nogle få nøglepersoner (som bl.a. min far - og ledelsen af Hjemmeværnsregion 1) så efterhånden overtog koordineringen af aktiviteterne. Toldstrup nøjedes selv med at være menig hjemmeværnsmand⁵⁴.

Selv om Toldstrup ifølge Ole Grøn i begyndelsen stadig deltog aktivt i koordineringen af aktiviteterne¹⁸, så flyttede han jo efter nogle år (som kjolefabrikant ved Århus) til Spanien (omkring 1968). Med hjælp fra sin gode ven Flemming Juncker skaffede han sig allerede i slutningen af 1945 de dengang nødvendige importtilladelser til tekstiler til beklædning m.m. og startede en grossistvirksomhed i Århus. Omkring 1948 startede han så en kjolefabrik, der meget hurtigt blev en succes⁷⁶.

Mit fornemmelse er iøvrigt, at Toldstrup allerede fra 1953, hvor kommunistlisterne blev afleveret til Hjemmeværnet (se nedenfor), begyndte at nedtrappe sit eget engagement i sin hemmelige organisation, i hvert tilfælde i Nordjylland - og overlod koordineringen til sine hemmelige nøglepersoner i Hjemmeværnet. Toldstrup har også udtalt efter krigen⁵⁴: *"Jeg lægger megen, megen vægt på, at vi har et ganske stort Hjemmeværn. Og de folk har jeg megen tillid til. Hæren kan jeg ikke udtale mig om, for jeg kender ikke noget til, hvordan Hæren er i dag"*.

Det har givetvis også fjernet mindst én sten fra Toldstrups hjerte, da Hjemmeværnet (og resten af Forsvaret) 6. marts 1952 fik en specifik "Forholdsordre"²², hvorefter alle militære styrker uden nærmere ordre skulle optage kampen, hvis dansk territorium eller danske enheder uden for dansk territorium blev angrebet. Hjemmeværnets mandskab havde jo deres våben hjemme og hver mand havde også 200 patroner (den såkaldte kupammuniton) liggende - og så var der jo også lige de hemmelige depoter - i hvert tilfælde i Toldstrups område.

Efter befrielsen havde Toldstrup desuden engageret sig kraftigt i det sydslesviske spørgsmål¹⁸, som lå ham (og mange andre) meget på sinde, hvor man ville have en ny folkeafstemning om Sydslesvigs tilhørsforhold. Sammen med bl.a. et par andre modstandsmænd, Otto Lippert og Carl Just Pedersen, brugte han de næste år temmelig meget tid på at få oprettet "Sydslesvigsk Nyhedstjeneste"⁵⁸ (der eksisterede fra 1947 til 1951).

Udkast - må ikke publiceres!

Jeg formoder, at det først var i begyndelsen af 1948 med kommunisternes kup i Prag - og Berlinblokaden i juni, og hvor amerikanerne nærede alvorlig frygt for tilsvarende angreb i bl.a. Danmark, at der kom rigtig gang i hans hemmelige organisation i Nordjylland igen, også fordi regeringen valgte at ignorere advarslerne fra udlandet - iøvrigt formodentlig fordi det danske forsvar slet ikke var klar til egentlig kamp endnu efter besættelsen. Den danske hær bestod i 1948 således kun af 9.000 mand⁵⁵, hvoraf 3.200 alene var afsat til tjeneste ved Livgarden, grænsebevogtning eller ved Bornholms Værn. Derudover havde Danmark i 1947 forpligtet sig til at bidrage med 4.000 mand til Den danske Brigade i Tyskland. Det skal her dog også bemærkes, at der senere er en hel del, der har ment, at de omtalte advarsler fra amerikanerne var en slags "øvelse" for at checke, hvordan de danske myndigheder reagerede¹¹⁰.

Der findes tilsyneladende ikke nogen samlet opgørelse over det totale antal medlemmer af Hjemmeværnsforeningerne fra disse år, men der har i 1948 formodentlig ikke været under 50.000 mand⁹⁴. Da Hjemmeværnet startede i 1949, kom man således meget hurtigt op på at kunne stille ca. 30.000 mand - og ved afslutningen af Den Kolde Krig i 1989 var medlemstallet oppe på 74.000. Hjemmeværnsforeningerne (og senere Hjemmeværnet) udgjorde således et meget væsentligt bidrag til Danmarks forsvar i disse år.

Til slut vil jeg nævne, at ifølge bl.a. Ole Grøn¹⁸ var det på Mors den tidligere modstandsleder Henning Pedersen, der stod for de illegale "Stay Behind" aktiviteter sammen med de oprindelige af Toldstrups dropping-folk.

Jeg er ikke stødt på noget, der tydede på illegale "Stay Behind" aktiviteter i Sydthy, men efter bl.a. at have læst fars notater har jeg en stærk fornemmelse af, at der var nogle i Midtthy, der samarbejdede med Nordthy Hjemmeværnsforening om den slags aktiviteter.

6. "Stay Behind" i Nordjylland.

Som nævnt ovenfor har jeg desværre ikke ret mange egentlige facts om disse operationer, bortset fra fars udtalelse om landsforræderiet - og så et afsnit i min fars beretning om Hjemmeværnets start i "Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred" - 1999²³, hvor han omtaler, at han var med til udlægning af nogle hemmelige våbendepoter. Han nævner samtidig, at "*alt blev styret fra Region I*".

Toldstrup havde ellers selv foreslået i sommeren 1945⁴¹, at våbendepoterne hørende til hans "folkebevægning" skulle styres af Hæren (eller Politiet), og det er der jo ikke noget specielt hemmeligt i. Så hvem har så senere besluttet, at de fortsat skulle være mere hemmelige? Er det Toldstrup selv - eller er det et selvstændigt initiativ fra nogle af hans nøglepersoner i Hjemmeværnsforeningerne. Jeg formoder, at beslutningen blev taget i forbindelse med begivenhederne i 1948, hvor der givetvis var mange, der blev meget bekymrede, ikke mindst fordi regeringen valgte at ignorere advarslerne fra USA⁴⁴. Var man på vej til "en ny 9. april"?

I 1948 blev landsformanden for Hjemmeværnsforeningerne Erik Husfeldt iøvrigt flere gange i dagspressen⁵⁹ citeret for, at der var sporet visse tilløb til dannelse af nye illegale bevægelser (som både registrerede mistænkelige personer (kommunister) og oprettede hemmelige bevæbnede grupper med tilhørende hemmelige våbendepoter) - på grund af regeringens langsommelighed (se bl.a. nedenfor i afsnit 13 - om "Foreningen af 29. august")! Disse udmeldinger fra Erik Husfeldt var givetvis et forsøg på at få sat skub i regeringen.

Ideen med disse hemmelige våbendepoter var i virkeligheden ganske ligetil: Man oprettede nogle skjulte, velforsynede våbendepoter, som det officielle Danmark ikke kendte noget til. I tilfælde af, at Hjemmeværnsforeningerne/Hjemmeværnet blev afvæbnet ved lov - eller måske endda nedlagt - kunne man så bruge disse våben i stedet. Det krævede blot, at der var nogle nøglepersoner ude i de enkelte

Udkast - må ikke publiceres!

distrikter, der vidste, hvor disse depoter var. Selv om Hjemmeværnet måske var nedlagt - eller Hjemmeværnets kommandostruktur var blevet ødelagt i forbindelse med et angreb - eller 5. kolonne-aktivitet, var mandskabet der jo stadig - og havde den fornødne uddannelse. Man skal her også huske på, at i den første del af den kolde krig var størstedelen af hjemmeværnsmændene faktisk tidligere modstandsfolk. Som Jens Toldstrup³ også fremhæver i interview'et i Ekstra Bladet havde specielt hans "dropping-folk" "*stadig den nødvendige træning i brug af våben og sprængstoffer*".

Disse hemmelige våbendepoter blev i første omgang givetvis opbygget med våben fra Jens Toldstrups forskellige lagre, der lige efter 5. maj 1945 indeholdt en masse nedkastede containere, der slet ikke var blevet pakket ud og fordelt endnu. Ifølge flere kilder blev der således alene i april 1945 ialt nedkastet ca. 250 tons forsyninger⁸⁶.

Nogle af mine anonyme militære kilder har fortalt, at det efter 1945 kun var i Nordjylland (Region I), at man helt systematisk udlagde (beholdt) disse hemmelige våbendepoter. Imidlertid blev der så ifølge ifølge en troværdig kilde⁷⁷ senere udlagt hemmelige regionale våbendepoter i samtlige Hjemmeværnsregioner til støtte for de meget hemmelige efterretningsenheder, der blev oprettet i 1956 (det, der omkring år 2000 blev samlet i det landsdækkende SSR)³⁶ (se nedenfor). Det er givetvis disse sidste depoter, som far omtaler i sin beretning om Hjemmeværnets start³³.

Jeg har desuden ladet mig fortælle, at i hvert tilfælde i begyndelsen indeholdt de hemmelige Hjemmeværns-depoter i Thisted amt primært nedkastede våben, ammunition og sprængstoffer fra besættelsen - hvilket jo også indikerer, at det formodentlig var en fortsættelse af Besættelsens våbendepoter.

De hemmelige våbendepoter blev normalt anbragt hos privatpersoner, og der måtte kun være nogle enkelte personer i hvert enkelt Hjemmeværnskompagni, der kendte til deres placering. Ifølge min bror Peter har far fortalt, at han havde afslået selv at have et sådant hemmeligt våbendepot på min fødegård Ågård. Det ville jo i virkeligheden heller ikke være særlig smart, da han jo netop var kendt som en nøgleperson i modstandsbevægelsen - og senere Hjemmeværnet.

Disse efterretningsenheder var så hemmelige, at kun ganske få i de enkelte regioners ledelse kendte til deres eksistens⁷⁷. Jeg kan således heller ikke forestille mig, at det officielle Danmark fik noget at vide om disse aktiviteter.

Ifølge min fars notater begyndte man faktisk allerede omkring 1953 at opstille de såkaldte kamppatruljer i Hjemmeværnet i Thy. Jeg går ud fra, at der her er tale om de omtalte efterretningsenheder, hvis primære opgave var "at grave sig ned" og holde sig skjult ved en fjendtlig invasion - og så rapportere tilbage til de danske myndigheder (som evt. nu sad i udlandet). Disse enheder var også udrustet til at beskytte (eller ødelægge) kritisk infrastruktur (broer, elforsyning og telefonforbindelser m.m.), hvis denne var ved at falde i fjendens hænder.

I den forbindelse skal der i juni 1952 ved et hemmeligt NATO-møde være blevet præciseret nogle krav til de enkelte medlemslandes pligt til at oprette og vedligeholde "Stay Behind" organisationer¹⁶.

Det skal til slut bemærkes, at faktisk allerede i maj 1951 afholdt Hjemmeværnets Befalingsmandsskole i Nymindesgab et første 14-dages kursus i Kamppatruljevirkomhed¹²¹.

7. Nordjylland som allieret brohoved

Som Ole Grøn har påvist, så foregik der andre hemmelige ting i Thy og Hanherred under Den Kolde Krig end oprettelse af våbendepoter. Som beskrevet i hans datter, Ida Grøn's film: "Min farfars hemmelige krig"²⁴ har han fundet en hemmelig landingsbane ved Klim, der var indrettet, så selv større fly kunne lande og

Udkast - må ikke publiceres!

starte der. Ifølge Ole Grøn var det nogle tidligere modstandsfolk, der havde købt arealet. Se også Jyllandsposten 16. maj 2017⁴².

I den forbindelse har jeg også bidt mærke i, at far i 1963 købte 15 hektar engjord på "Harboslette" ved Vigsø - lige ved siden af hans gamle kammerat (og chef) fra modstandsbevægelsen, Jens Kirk²⁹, der også ejede et større stykke (24 hektar) af Harboslette. Halvdelen af resten var ejet af Autofirmaet Finn Paaske⁶¹ fra Thisted. Finn Paaske selv er født i 1938, men både hans far, arkitekten Otto Gerhard Paaske, hans mor Dagny Thora Elly Nielsen Paaske og hans halvbror Poul Holger Hammerich^{62,79} var med i firmaets ledelse. Hans mor havde ifølge sønnen Peter Paaske været med i modstandsbevægelsen i København og sammen med halvbroderen bl.a. deltaget i udskibning af jøderne⁷⁹. Halvbroderen var også aktiv i "Studenternes Efterretningstjeneste" - og havde desuden været i forbindelse med efterretningsmanden, kommandør P. A. Mørch, i Stockholm⁷⁹, som sendte ham til England, hvor han blev uddannet til faldskærmsagent - og smidt ned ved Roskilde 4. marts 1945. Det var meningen, at han skulle arbejde som våbeninstruktør (se også nedenfor i afsnit 13).

Det specielle ved "Harboslette" var dengang, at der var tale om et temmelig tykt lag ral/grus dækket af et forholdsvis tyndt lag muld. Her kunne større fly givetvis operere uden, at man behøvede at foretage ændringer af overflade (eller underlag) overhovedet. Man skulle blot fjerne nogle kvæghegn - og noget kvæg.

Man kan af realregistre for Hillerslev-Hundborg Herreder⁶⁰ også se, at allerede i 1956 var der en grus-entreprenør, Arne Mikkelsen Fuglsang, der havde fået kik på området, men Paaske skyndte sig så at købe det pågældende areal (matrikel nr. 16a af Vigsø) af ham - til en væsentlig højere pris!

Jeg er temmelig sikker på, at det her er Jens Kirk²⁹, der har været primus motor. Han har givetvis kendt til aktiviteterne ved Klim (se ovenfor). Han havde købt sit eget stykke af Harboslette før krigen, angivelig fordi han manglede græsning efter nogle meget tørre år. At der var grus under mulden har ikke været nogen hemmelighed, da alle lodsejerne havde gravet små brønde med vindmølle-trukne vandpumper, så kvæget kunne få vand. Der var masser (af ferskvand) nede i gruset.

Asger Knakkegaard fra Nordthy Hjemmeværnsforening m.m. - se nedenfor) havde jo også efter Befrielsen været med til at anlægge Thisted Flyveplads, så eksperticen var lige ved hånden. Se også afsnit 5 ovenfor om Nordthy Hjemmeværnsforening.

Gruset er senere blevet indvundet (omkring 1970), og overfladen består i dag delvis af mindre strandsøer, også fordi havet efterhånden har ædt sig næsten ind til "Harboslette", der i 1963 lå bag en forholdsvis høj klitrække.

Harboslette 2023

Det er heller ingen tvivl om, at Vigsø bugt var/er velegnet til landgangsoperationer.

Udkast - må ikke publiceres!

I en nu afklassificeret NATO rapport⁴⁵ om en stor NATO øvelse "Main Brace" 13-25 september 1952 kan man af det beskrevne handlingsforløb se, hvordan det hang sammen:

Man regnede Limfjorden for en forholdsvis god barriere mod en fjendtlig invasion sydfra. Udgangspunktet for øvelsen er en situation, hvor Sjælland og Nordtyskland er sat ud af spillet, og fjenden er på vej op gennem Jylland.

Foruden at forsøge at kontrollere trafikken gennem Skagerak (man havde opgivet de indre danske farvande) var formålet med øvelsen at landsætte en større styrke (her 1500 engelske marineinfanterister) nord for Limfjorden, som så skulle assistere de kæmpende tropper længere nede i Jylland.

Ifølge lokale vidner¹¹ lå der et par dage et sted mellem 50 og 100 landgangsfartøjer + diverse støttefartøjer ud for Thorup Strand ved Fjerritslev. Et af landgangsfartøjerne drev ind på stranden:

Privat foto¹¹

NATO rapporten nævner ikke noget specifikt om årsagen til, at landingsstedet så blev ændret - til Skagen Sønderstrand⁴⁶, men rapporten omtaler 3 dage med hårdt vejr, hvilket givetvis har været årsagen. Det bekræftes desuden også i Knud Østergaards erindringer⁶⁴.

Der kunne her jo også sagtens have været tale om at flyve mandskab og forsyninger ind via nogle hemmelige landingsbaner - i hvert tilfælde, hvis vejret havde været bedre.

Jeg har også tænkt på, om Jens Kirk, da han i 1954 startede sit "felttog"²⁹ for at få Hanstholm havn repareret og udbygget i henhold til planerne fra 1917, da specielt også tænkte på de militære anvendelser af en sådan havn. Tyskerne havde standset havnebyggeriet i 1940 til fordel for fæstningsbyggeriet.

Far havde iøvrigt andre fælles aktiviteter med Jens Kirk, bl.a. en koordineret aktion efter Befrielsen for at holde LS ("Landbrugets Sammenslutning") ude af Nordthy Landboforenings bestyrelse. LS havde været meget tyskervenlig under krigen.

Det var faktisk Jens Kirk, der i begyndelsen af 1944 opfordrede far til at oprette en modstandsgruppe i Stagstrup-Sundby området. I begyndelsen drejede det sig primært om at indsamle oplysninger, blandt andet til det lokale illegale blad "Klokken er 5 minutter i 12" - og distribuere illegale aviser. Fars gruppe fik desuden en opgave med at forberede sabotage af tyskernes telefon- og telegraflinier i tilfælde af en allieret invasion¹⁵.

Jens Kirk kendte personligt lederen af modstandsorganisationen "Ringene" (og senere leder af "Danmarks Frihedsråd") Frode Jacobsen. Det var således Frode Jacobsen, der havde hjulpet Jens Kirk i gang med modstandsarbejdet i Thy⁴⁰.

Far har fortalt, at på et tidspunkt ringede Jens Kirk og aftalte et møde i Thisted. Han havde et par "hanekyllinger" til ham. Det viste sig at være nogle Browning 15-skuds automatpistoler til far og de 2 andre i hans gruppe, Henry Christensen fra Harring og Hans Peter Jensen fra Sundby.

Udkast - må ikke publiceres!

Senere i 1944 bad Jens Kirk så far om at samarbejde med Knud Korsgaard fra Tøttrupgaard, der var ved at danne en nedkastnings- og sabotagegruppe i Midtthy. Da landeværnene blev oprettet i begyndelsen af 1945, kom Knud Korsgaards gruppe af "droppingfolk" til at høre til Sydthy Landeværn, og Knud Korsgaard blev lederen H.C. Tofts næstkommanderende¹⁰². Fars gruppe kom til at høre under Nordthy Landeværn.

8. Mine egne erindringer

Det med fars bemærkning om, at "*alt blev styret fra Region I*", er så ifølge mine egne erindringer fra min barndom vist også en sandhed med modifikationer, da der tilsyneladende var tale om nogle ganske få nøglepersoner i Region I. Så var det jo også nemmere at holde hemmeligt.

Jeg kan huske, at den daværende chef for Hjemmeværnsregion I, "Aabo" (oberst A. J. Jørgensen¹ - "Aabo" var hans dæknavn i slutningen af krigen) og hans daværende adjutant Knud Østergaard^{2,64} (der senere blev forsvars- og trafikminister for de konservative), i de år kørte rigtig meget rundt i Thy og bl.a. altid aflagde besøg på "Ågård". Jeg regner med, at det specielt var de hemmelige efterretningsenheder, de beskæftigede sig med, for da Hjemmeværnsdistrikt 12 (Thy) efter kommunalreformen i 1970 kom til at høre under Region 2, har jeg hørt fra mine militære kilder, at hjemmeværnsfolkene i Thy da havde beklaget sig over, at Aabo efter deres mening havde forsømt det almindelige hjemmeværnsarbejde i Thy.

Aabo var tidligt medlem af det højreorienterede "Dansk Samling" og arbejdede tæt sammen med Toldstrup under krigen.

I 1963 var Knud Østergaard², der da var blevet oberstløjtnant, iøvrigt på "Special Warfare and PSYOPS" kursus i North Carolina.

I 1974 afløste Knud Østergaard Aabo som chef for Hjemmeværnsregion I, da denne gik på pension¹¹⁹.

I et brev fra SOE-agenten Johan Malling 7. april 1945 til Toldstrup^{72 - side 86} kaldes Aabo også for Toldstrups "særdeles sympatiske ven, Bylederen".

Efter krigen arbejdede Toldstrup og Aabo også meget tæt sammen, bl.a. om det sønderjyske spørgsmål⁵⁸, se ovenfor.

Ved befrielsen var Aabo byleder i Aalborg, og han fortsatte i dette hverv indtil udgangen af 1946, mens opgøret med værnemagere og tyskerhåndlangere stod på. Han var i den periode samtidig chef for Parkkompagni Aalborg, der stod for oprydningen efter tyskerne. Herefter vendte han en kort overgang tilbage til sit gamle tjenestested, Feltartilleriet i Aarhus⁵⁹ - og vendte så tilbage til stillingen som kriminaloverbetjent i Horsens. Han har officielt ikke haft nogen forbindelse med Hjemmeværnsforeningerne i den mellemliggende periode, men jeg har opdaget, at i Jens Kirks erindringer: "Hanegal over lyse sind"²⁹ er der refereret en telefonsamtale mellem Jens Kirk og Aabo i 1962, hvor Aabo minder Jens Kirk om, at han er "hans gamle chef"? Hvordan skal det nu forstås? Ifølge hans familie var Jens Kirk ikke medlem af Hjemmeværnet, så bemærkningen kan næsten kun referere til tiden med Hjemmeværnsforeningerne (hvor Jens Kirk faktisk var medlem af Nordthy Hjemmeværnsforening⁵⁹), og hvor Aabo officielt var kriminalbetjent i Horsens. Havde Aabo i virkeligheden hele tiden været aktiv leder i Toldstrups dropping-netværk i Nordjylland? De ses jo at have samarbejdet om flere andre specifikke ting i perioden, men jeg har ikke kunnet finde noget skriftligt om en forbindelse med dropping-netværket. - bortset fra det faktum, at Aabo jo var en del af Ranumkonvent-kredsen, der mødtes regelmæssigt mindst 1 gang om året og "udvekslede erfaringer". Toldstrup sagde selv, at på disse møder "*blev der ikke dyrket minder!*"⁷⁶.

I virkeligheden kunne jeg sagtens forestille mig, at den leder af hans "Frihedskæmpernes Forbund" i Region I, som Toldstrup efterlyste i sit brev dateret 9. maj 1945 (se ovenfor), endte med at blive Aabo. Han må siges at have de efterlyste kvalifikationer, og i så tilfælde må udtrykket "hans gamle chef" jo referere til Toldstrups hemmelige dropping-netværk.

Aabo blev regionsleder for Hjemmeværnsregion 1 (Nordjylland) i 1949. Det fremgår i den forbindelse af Jyllandsposten 10. juli 1966 (ved hans 60-års fødselsdag), at han fortrinsvis hentede sine folk fra

Udkast - må ikke publiceres!

modstandsbevægelsen.

Knud Østergaard fortæller også i sine egne erindringer⁶⁴, at Aabo i begyndelsen af 1950-erne havde et samarbejde med bl.a. "*medlemmerne af Ranumkonventet, Toldstrups gamle nedkastningschefer*", beklageligvis uden iøvrigt at nævne noget mere specifikt om, hvad det samarbejde så gik ud på, og hvad han og Aabo så foretog sig i den periode. Jeg gætter på, at dette samarbejde specifikt drejede sig om koordinering af "Stay Behind" aktiviteter - og måske overdragelse af Toldstrups hemmelige våbendepoter!

Jeg regner med, at Aabo og Knud Østergaards mange ture i Thy senere i 1950-erne havde noget at gøre med koordinering af de hemmelige regionale efterretningsenheder⁷⁷, som det senere har vist sig, at Hjemmeværnet i al stilfærdighed havde oprettet - og udlægning af våbendepoter til disse. Specielt disse våbendepoter var så hemmelige, at kun nogle ganske få i de enkelte regioners ledelse overhovedet kendte til deres eksistens⁷⁷.

Det er nu også gået op for mig (også efter at have læst Frode Pedersens beretninger¹⁹), at de mange søndags-bilture i min barndom i 1950-erne med hele familien (ofte også med min farmor) specielt ad mere eller mindre de samme ruter gennem klitplantagerne i Thy sagtens også kan have haft noget med rekognoscering efter evt. 5-kolonne aktiviteter at gøre. Som far nævner i sin egen beretning var kompagni 1205 langt det største i Thy og dækkede også meget af klitplantagerne.

En anden ting, jeg tydeligt kan huske er, at jeg ofte fik lov at komme med far til Thisted, hvor jeg så blev "parkeret" i "Vestergades Brugsforening", hvor uddeleren var en af vennerne fra krigen, mens far "lige skulle tale med" politiassistent H. Skov Madsen på den nærliggende politistation. Jeg ved godt, at Skov Madsen også var kompagnichef i Hjemmeværnskompagni 1204 i Thisted, men jeg synes alligevel, det er påfaldende, hvor mange gange de mødtes! Hvad skulle de tale om? - og var der andre tilstede?. Jeg finder det meget mere sandsynligt, at Skov Madsen også var en af de hemmelige nøglepersoner - og at der var tale om efterretningsaktiviteter. Elværksbestyrer Asger Knakkegaards søn¹⁰⁵ har også fortalt, at hans far og Skov-Madsen mødtes mange gange. Se også nedenfor.

Her skal man også huske, at "*FE's organisation (Generalstabens Efterretnings-sektion indtil 1950) var stort set intakt efter krigens afslutning, og i forhold til de indenlandske opgaver var det af stor betydning, at man i 1945 ansatte en række kriminalbetjente, der tidligere havde arbejdet i PET*"⁵⁵.

Gad iøvrigt vide, om Aabo så også var en af de kriminalbetjente, der blev ansat af FE?

Far har desuden fortalt, at han under krigen ofte mødtes med nogle af de andre modstandsfolk, bl.a. Jens Kirk²⁹, i uddelerens kontor i Vestergades Brugsforening.

En sidste detalje: Da jeg i 1965 var oppe til den praktiske køreprøve, var det ovennævnte H. Skov Madsen, der var køreprøvesagkyndig. Det tror jeg så heller ikke var et tilfælde. Far var i hvert tilfælde ikke spor overrasket, da jeg fortalte ham om det bagefter.

I en artikel i Jyllandsposten 25. juli 2013³⁰ fortæller en anonym tidligere hjemmевærnsmand om, hvordan han fra 1948 i et hemmeligt netværk var med til at indsamle navne på personer med mulige kommunistiske sympatier. Det fremgår indirekte af artiklen, at det må have været Toldstrup, der var lederen. Disse lister blev omkring 1953 overgivet til Hjemmeværnet. Hjemmевærnsmanden fortæller også, at hans leder under krigen faktisk havde kontakt til Arne Sejrs "*Firmaet*" (muligvis gennem Erik Husfeldt, der både var medlem af Frihedsrådet og også havde kontakt til "*Firmaet*". "*Firmaet*" startede i 1942 som "*Studenternes Efterretningstjeneste*" - se også nedenfor). Hjemmевærnsmanden blev nogle år senere agent for FE.

Som omtalt flere steder indsamlede flere hemmelige netværk under den kolde krig (ulovligt) oplysninger om personer med mulige kommunistiske sympatier - og eventuel 5. kolonne-aktivitet - med henblik på at "neutralisere" disse i tilfælde af en væbnet konflikt. Disse lister blev så delt med Hjemmeværnet i 1953³⁰.

Udkast - må ikke publiceres!

Hvorvidt disse oplysninger så blev delt med England eller USA, ved jeg ikke. Hvad der herefter skete i Danmark er der delte meninger om. Nogle mener, at Hjemmeværnet i 1955 fik ordre til at destruere disse lister³⁵. Andre har sagt, at fra 1955 skulle de enkelte kompagnier selv opbevare disse lister, som ikke måtte sendes videre i systemet. Jeg har i den forbindelse selv været med til at indrapportere den slags information til mit Hjemmeværnsskompagni, da jeg var medlem af Hjemmeværnet fra 1965 (i min fars kompani). Jeg ved naturligvis ikke, hvordan det så blev registreret (og måske sendt videre til CIA)! På Hjemmeværnsskolen, der dengang var indrettet i det tidligere tyske hospital i Hanstholm, var vores lærer i "Meldetjeneste" iøvrigt mit eget kompagnis depotbestyrer.

Omkring 1955 begyndte Hjemmeværnet så "officielt" at uddanne de hemmelige efterretningsenheder^{36,77}, der i begyndelsen først og fremmest havde til opgave at "grave sig ned" ("Stay Behind"), når en fjende passerede, og efterfølgende rapportere tilbage. Disse grupper blev senere (i slutningen af 1960-erne) til egentlige kamppatruljer. Jeg var selv bl.a. radiomand i den lokale kamppatrulje. Om denne kamppatrulje rent faktisk var en af de meget hemmelige efterretningsenheder, fik jeg aldrig noget at vide om. Vi brugte i hvert tilfælde meget tid på at øve os i at snige os frem og rekognoscere.

Jeg var desuden operatør på Hjemmeværnets største radiostation type SMH, der var en aflagt tysk kampvogns-radiostation. Min mor var signallotte og ekspert i kryptering, og vi havde i længere tid en SMH station stående på loftet på Ågård, hvor vi mange søndage specielt eksperimenterede med forskellige diskrete former for antenner (bl.a. et temmelig langt kabel fra loftsvinduet til toppen af flagstangen) for at se, hvor langt vi kunne række på de forskellige kortbølgebånd. Jeg mener, at der normalt deltog en 3-4 andre SMH stationer i disse øvelser.

Som nævnt ovenfor har far fortalt, at man i hans Hjemmeværnsskompagni begyndte at oprette den såkaldte kompagnipatrulje allerede omkring 1953. Det kan som nævnt jo så have været et selvstændigt initiativ fra Aabo's side.

9. Mysteriet Asger Knakkegaard

Det varede længe, inden det gik op for mig, hvor stor betydning elværksbestyrer Asger Nørgaard Knakkegaard¹⁰⁵ havde haft både i Modstandsbevægelsen og efterfølgende i Nordthy Hjemmeværnsforening og den lokale "Stay-Behind" organisation.

Første gang, jeg traf på hans navn var i forbindelse med, at Politiets motorsagkyndige, ingeniør Vestergaard, der var den stedlige kontakt til efterretningsvæsenet, blev arresteret af tyskerne 8. marts 1945 i forbindelse med de gemte benzin-lagre, som bl.a. min far har berettet om. I den forbindelse fremgik det, at hans efterretningsopgaver var blevet overtaget af en Asger Knakkegaard. Hvem var denne Asger Knakkegaard? Jeg var ikke stødt på nogle referencer til ham overhovedet tidligere!

Under Besættelsen blev Modstandsbevægelsens efterretningsaktiviteter af sikkerhedshensyn holdt adskilt fra selve modstandsarbejdet. I Nordjylland var det fra begyndelsen af januar 1944 en militærmand, Bruun-Petersen¹⁰¹, der i slutningen af krigen var koordinator for efterretningsaktiviteterne. Han havde bl.a. et par meddelere blandt de ansatte danskere i Hanstholm fæstningen, og han rejste selv rundt og knyttede kontakter - og indsamlede også oplysninger selv¹⁰¹.

Efterretningsoplysninger fra Thy blev normalt sendt som post via Nykøbing Mors, Løgstør, Aalborg og Frederikshavn - og herfra med båd til Sverige. I Stockholm sad der nogle danske efterretningsfolk, der så sendte det så videre til SOE i England.

Bruun-Petersen har afleveret en længere skriftlig beretning om sine aktiviteter til ArkivThy. Han nævner dog ikke mange navne, og Asger Knakkegaard er slet ikke nævnt.

Næste gang, jeg hører om Asger Knakkegaard, er, da jeg hører et bånd med et interview med redaktør Kjeld Jensen¹⁰¹, der, som det fremgår ovenfor i afsnit 5, faktisk var modstandsbevægelsens "grå eminence" i Thy.

Udkast - må ikke publiceres!

Kjeld Jensen nævner bl.a., at Asger Knakkegaard havde oprettet nogle hemmelige rum med skydeskår både på Thisted Bryghus og på Andelssvineslagteriet på havnen. Herfra kunne man beskyde henholdsvis Thisted Jernbanestation og Thisted Havn med tungere skyts. Disse rum var kamufleret som elektriske tavlerum med store advarselsskilte.

I slutningen af interviewet bliver Kjeld Jensen spurgt, om han kan nævne navne på nogle, der kan fortælle mere, og han nævner så H.C. Toft og Jens Kirk. Til slut siger han så: - "*og Asger Knakkegaard, men han siger nok ikke noget*"!!

Ved at studere avisarkiverne på ArkivThy havde jeg også fundet ud af, at Asger Knakkegaard faktisk blev valgt som den anden formand for Nordthy Hjemmeværnsforening i 1946 (efter journalist H. Hebsgaard). Min far var blevet valgt til forretningsudvalget allerede ved den stiftende generalforsamling i 1945. Min far og Asger Knakkegaard var iøvrigt i familie, så de har sikkert også haft noget privat at snakke om. Allerede året efter trak Asger Knakkegaard sig dog som formand og blev i stedet valgt til kasserer.

Asger Knakkegaard var ellers ret aktiv i lokalsamfundet og var bl.a. ansvarlig for radioudstyret på Thisted Flyveplads. Han havde desuden selv sammen med et par andre i 1967 købt et lille Piper Cup privatfly.

Asger Knakkegaard havde således fælles interesser med distriktslederen for Hjemmeværnsdistrikt Thy, kaptajn H. A. Iversen, og de var begge meget involveret i anlæg og drift af Thisted Flyveplads lige udenfor Thisted - oprettet i 1948 - og senere, da Thisted Flyveklub flyttede til den nye Thisted Lufthavn i Tved omkring 1970. Om de så har haft andre fælles interesser, f.eks. luft-rekognisering, har jeg dog ikke fundet nogle beviser for.

Asger Knakkegaard var også gode venner med den meget fly-interesserende fotohandler Jens Steffensen, hvis 1. mand Tage Jensen i de år fløj luften over Thy tynd bl.a. som flyvende pressefotograf for Thisted Dagblad og Thisted Amts Tidende.

Asger Knakkegaard - foto: Jens Steffensen 1965

Det var først, da jeg blev opmærksom på en artikel i Thisted Dagblad i 2009⁹⁶: "Stort våbenlager fundet i Thy", at det pludselig gik op for mig, at Asger Knakkegaard måtte have spillet en meget væsentlig rolle både før og efter befrielsen. Som en god efterretningsmand havde han nemlig omhyggeligt sørget for, at han bl.a. hverken var opført på mandskabslistor eller i Frihedsmuseets modstandsdatabase. Der findes heller ingen officielle fotografier af ham. Jeg gætter så også på, at grunden til, at han overlod formandsposten i Nordthy Hjemmeværnsforening til en anden var, at han som efterretningsmand følte sig lidt for "eksponeret" som formand.

Udkast - må ikke publiceres!

Asger Knakkegaard havde altså også været ansvarlig for Nordthy Hjemmeværnsforenings hemmelige våbendepot, som viste sig at indeholde våben, ammunition og håndgranater til bevæbning af ca. 50 mand. Specielt indeholdt depotet en del svenske rytterkarabiner, som givetvis hørte til det parti, som Aabo havde fået smuglet ind i slutningen af krigen¹⁰⁰.

Det lykkedes mig at finde frem til en af de politifolk, der havde været med til at tømme våbenlageret i Asger Knakkegaards barndomshjem "Baun" i Skinnerup, og han fortalte en hel del om, hvad de havde fundet, og han fortalte også, at det var Asger Knakkegaards søn, der efter, at moderens var flyttet på plejehjem (Asger Knakkegaard var død 18 år tidligere) havde fundet den største del af våbendepotet i hans barndomshjem - i et stort tomt transformatorskab på grunden, som han havde måttet bryde op med en vinkelsliber.

Politimanden vidste så også, hvor sønnen boede, og det lykkedes mig heldigvis at komme i kontakt med ham.

Så fik jeg pludselig en masse oplysninger om Asger Knakkegaard, som ellers ikke fremgår nogle steder¹⁰⁵.

Asger Knakkegaard var uddannet radiotelegrafist i Marinen, og ifølge hans søn var han i slutningen af krigen Ejby-Nielsens direkte kontakt til England¹⁰⁵. Han har fortalt sønnen, at tyskerne aldrig fik pejlet sig ind på ham, sikkert fordi han dengang boede på Kronborgvej i Thisted lige ved siden af en tysk militærforlægning. I den forbindelse fortalte Asger Knakkegaard også sønnen om en episode, hvor Jens Kirk²⁹ var kommet forbi med en trækvogn fyldt med halm. Tyskerne i nærheden havde så spurgt ham om, hvad han havde der, hvortil han svarede: "Våben". Det havde tyskerne grinet meget af, men Jens Kirk havde rent faktisk nogle våben gemt under halmen.

Ejby-Nielsen havde altså rent faktisk sin egen forbindelse til bl.a. England, hvilket heller ikke fremgår nogle steder. Jeg kan forestille mig, at det er Asger Knakkegaard, der aktivt har sørget for, at hans efterretningsaktiviteter ikke blev kendt ud over en snæver kreds - specielt også fordi disse efterretningsaktiviteter efter alt at dømme fortsatte efter Befrielsen.

Asger Knakkegaard var ivrig radioamatør (han fik sende-licens allerede som 14-årig!) og jeg kan sagtens forestille mig, at han formodentlig også deltog i de forsøg med radiokommunikation, som ingeniør Duus Hansen startede allerede i slutningen af 1945^{16,110} både mellem 3 stationer rundt omkring i Danmark - og til det engelske efterretningsvæsen (som der står skrevet: "*i fuld forståelse med Generalstabens Efterretningssektion*"). Ingeniør Duus Hansen havde under krigen, hvor han var ansat hos B&O, bl.a. udviklet en meget kompakt batteridreven sender/modtager ("Telefonbogen"), som blev meget benyttet af Modstandsbevægelsen.

I 1947 udvidede Duus Hansen forsøgene til amerikanerne (CIA), og han var i den forbindelse selv i USA¹¹⁰. Dette besøg har givetvis haft noget med P.A. Munch's aftale med OSS (det senere CIA) i november 1946 om donation af radiomateriel mod, at de amerikanske og de danske efterretningstjenester så fremover udvekslede efterretningsoplysninger af fælles interesse!¹¹⁰

Asger Knakkegaard havde som radioamatør en meget høj antennemast med bl.a. en drejelig antenne ved sit hus i Skinnerup, og han kunne givetvis med de rigtige atmosfæriske forhold kommunikere meget længere væk end med England.

Jeg har ellers ikke fundet noget skriftligt om disse forsøg, bortset fra, at den ene af de 3 omtalte radio-stationer skal have stået hos Duus Hansens bror i Odense.

Da Asger Knakkegaard gennem hele livet altid holdt "meget lav profil", fortsatte han givetvis sine efterretnings- og "Stay-Behind"-aktiviteter efter Befrielsen, nu som hemmelig agent for Generalstabens Efterretnings-sektion, det senere FE.

Udkast - må ikke publiceres!

Sønnen har fortalt, at han som studerende omkring 1970 overværede et møde; som hans far havde haft med 2 mænd på en restaurant i København. Asger Knakkegaard fortalte her sønnen, at de 2 mænd var fra "Elektricitetsrådet".

Hans far havde desuden fortalt ham, at han ved en anden lejlighed havde deltaget i nogle møder på Kastellet.

Som nævnt andre steder i denne artikel findes der flere beretninger om, at FE under den kolde krig holdt tæt kontakt til de forskellige "Stay-Behind" organisationer i Danmark, som således fungerede som FE's "forlængede arme" - selv om FE ifølge mine oplysninger havde meget svært med at holde dette 100% hemmeligt.

Med hensyn til våbnene har sønnen fortalt, at der altid var mange våben i huset fra krigens dage, og hans far havde fortalt ham, at der skam var våbenlicens til dem allesammen.

Det minder lidt om, at når vi spurgte min far om lovligheden af de våben, han havde liggende, incl. et Bren Gun maskingevær, så sagde han altid, at det var der styr på (hvad han så mente med det).

Asger Knakkegaard døde i 1991. I 2009, da hans kone mig bekendt flyttede på plejehjem (hun døde året efter), var det så, at hans søn fandt det store våbenlager i barndomshjemmet i Skinnerup.

10. Hvad skete der med våbendepoterne?

Der findes en enkelt skriftlig beretning^{19,95} fra indehaveren af et af disse våbendepoter, Frode Pedersen, fra Kaas/Pandrup i Vendsyssel, som har givet en detaljeret beretning om sine aktiviteter både før og efter befrielsen (fra 1990). Det skal her også nævnes, at den kontakthand, Jan Jankowski, han omtaler, så rent faktisk er bekræftet af flere kilder^{12,17} - og også var i kontakt med bl.a. FE.

Efter eget udsagn var Jan Jankowski også medlem af den polske efterretningstjeneste, der var blevet oprettet i Danmark i 1942 på foranledning af den polske eksilregering i London. Denne efterretnings-tjeneste stod i forbindelse med den engelske efterretningstjeneste SIS¹¹⁵.

Det skal også nævnes, at der i Frode Pedersens beretning efter Befrielsen¹⁹ er omtalt et samarbejde med en tysk nazi-organisation. Der kan næsten kun være tale om en henvisning til det samarbejde, som kommandør P.A. Munch fra FE havde arrangeret i 1947 med det tyske Gehlen Nachrichtendienst. Reinhard Gehlen, der under krigen var leder af det tyske efterretningsarbejde på Østfronten, lagde selv ikke skjul på, at flere af hans medarbejdere var tidligere SS-ansatte¹¹⁰. Gehlen blev i 1955 chef for det tyske Bundesnachrichtendienst.

Takket være Børge Møller⁹⁵ ved vi bl.a., hvad der var i det hemmelige "reserve våbenlager", som Frode Pedersen havde ansvaret for under Den Kolde Krig:

1 stk. Bren Gun maskingevær
7-8 stk. Sten Gun maskinpistoler
1 stk. tysk maskinpistol
1 stk. Bazooka
ca. 10 stk. US karabiner
Et antal pistoler
En del sprængningsudstyr
En hel del ammunition til de pågældende våben.

- altså alt sammen dele, som privatpersoner efter 1946 ikke måtte besidde, hvad enten de var medlem af en skytteforening/Hjemmeværnsforening eller ej - men som hurtigt kunne blive brugbare, hvis russerne invaderede landet.

Udkast - må ikke publiceres!

Det endte iøvrigt med, at han selv afleverede det hele til Politiet, formodentlig ved den første af deres "Frit Lejde" aktioner i 1970.

Jeg regner selv med, at det våbendepot, som var oprettet af Knud Korsgaard, der var fars og hans modstandskammeraters gruppeleder ved Befrielsen, faktisk også fortsatte nogle år efter. Det er der efter min mening en del ting, der tyder på: Både far og hans modstandskammerat Henry Christensen³⁸ omtaler i deres erindringer "Uhrhøj" (eller "Urhøj") ved "Skyum Bjerger". Imidlertid skal man være lokalkendt for at vide, hvor "Uhrhøj" ligger³⁹. Navnet fremgår ikke af officielle dokumenter og kort!

"Uhrhøj" er matrikel nr. 26c af Skyum - Skyumvej 105. "Uhrhøj" havde ligget ubeboet hen, efter at den forrige ejer, ungkarlen Chr. Jensen Uhrbrand, døde den 10. oktober 1944.

Af Skøde- og Panteprotokollerne fremgår, at "Uhrhøj" blev solgt af dødsboet umiddelbart efter befrielsen, den 24. maj 1945. Det er Knud Korsgaards far, landstingsmanden M. Chr. Korsgaard, der står som køber. Først 17. februar 1949 sælger han så igen matrikel nr. 26c af Skyum til en Viggo Kusk. På dette tidspunkt var depotet givetvis flyttet - og formodentlig overgået til Hjemmeværnet. Knud Korsgaard var selv næstformand for Sydthy Hjemmeværnsforening.

Jeg regner også med, at fars gruppes våbendepot på Harring skoles loft formodentlig blev flyttet til Uhrhøj efter balladen i marts 1945 med den nedgravede benzin i nærheden af skolen, der blev røbet til tyskerne¹⁵.

Findes der stadig nogle af de hemmelige våbendepoter? I et interview til Jyllandsposten i 1990⁵ udtalte Jens Toldstrup dengang, at hvis han sagde ja til den slags spørgsmål, ville Politiet komme efter ham.

Min umiddelbare fornemmelse er dog, at Toldstrup mere eller mindre afviklede sin egen aktive deltagelse i sin hemmelige organisation omkring det tidspunkt, hvor han flyttede til Spanien (1968). Han kom hjem igen en del år efter og døde (af kræft) i 1991. De fleste af de hemmelige våbendepoter er givetvis blevet afviklet "i al stilfærdighed" senest efter afslutningen på Den Kolde Krig.

Der er i Danmark tilsyneladende officielt kun blevet fundet nogle få af disse depoter^{16,28,37,96}. Det ene af depoterne var gemt af Arne Sejrs "Firmaet" i København (i forfatteren Karl Bjarnhofs bolig), og det næste blev fundet i Århus hos en af Toldstrups medarbejdere - og i 1979 blev grev Ulrich Holsteinsborg på Fyn idømt 30 dages hæfte for: "at have opmagasineret og skjult et våben- og sprængstofdepot".

I 1968 fandt man et sprængstofdepot på loftet over Gimseng kirke ved Struer. Se Jyllandsposten den 5. april 1968.

Endelig fandt sønnen til den tidligere formand for NordThy Hjemmeværnsforening, Asger Knakkegaard, som nævnt ovenfor i 2009 et meget stort våbendepot i den ejendom, hvor faderen havde boet, indtil han døde i 1991⁹⁶. De fleste af disse våben var gemt i et tomt transformatorskab, der stod på grunden.

Man kan se i Jyllandsposten: "Hvad depotet gemte" fra 20. juli 2013⁶, at der i 2010 anonymt også blev indleveret dele til Frihedsmuseet fra et af disse våbendepoter ("et sted i Danmark"). Blandt flere historikere regnedes dette faktisk for et af de væsentlige håndgribelige beviser for, at disse depoter faktisk blev oprettet - og hermed også, at de hemmelige "Stay Behind" grupper i Jylland rent faktisk fandtes. Det interessante ved dette depot er også, at der i en forseglet ammunitionscontainer blev fundet 9mm pistolpatroner fra krigens tid sammen med patroner, der var fremstillet i 1956! Indpakningen til nogle af delene var helt sikkert heller ikke fra Besættelsens tid.

I januar 2024 fik jeg tilfældigt information om en person, hvis far havde fortalt, at han havde nedgravet et ammunitionsdepot efter krigen på sin ejendom i Nordthy (før 1955). Købmanden i den nærliggende by, der indtil da havde opbevaret materialet i sin butik, turde ikke længere have det liggende.

I april 2024 undersøgte bl.a. undertegnede og en medarbejder fra Museum Thy området med metaldetektorer. Jeg havde til formålet designet en speciel metaldetektor beregnet til større dybder end standard metaldetektorer.

Udkast - må ikke publiceres!

Privat foto

Vi lokaliserede ved denne undersøgelse specielt en sammenhængende metalgenstand med en størrelse på ca 1 x 2m. - i en dybde på anslået ca. 75 cm. - ca. på den lokation, som vi havde fået oplyst. Sagen blev så overgivet til Politiet, også fordi vi ikke havde specielt meget lyst til at grave, da der jo kunne være sprængstoffer og håndgranater i depotet. Jeg havde godt nok medbragt en lang tynd jernstang, men jeg fik så forbud af de andre mod at bruge den.

I november 2024 udgravede Hærens ammunitionsryddere (EOD) så dette depot (det skete med håndkraft! - for ikke at bevæge jorden for meget, hvis der nu skulle være tale om sprængstoffer) Depotet viste sig at indeholde 5 ammunitionsbatterier med anslået ca. 5.000 patroner af både tysk og engelsk oprindelse i forskellige kalibre, cal. 0.303 til Lee-Enfield geværer og Bren Gun maskingeværer, cal. 7.91mm til tyske M/98 Mauser geværer og ca. 500 stk. 9mm patroner til pistoler og maskinpistoler. Det mærkelige er, at der ikke var gjort noget som helst for at fugsikre de nedgravede batterier! Jeg kunne forestille mig, at det måske skyldtes, at dette depot i virkeligheden "var blevet lidt hjemløs", da folkene i Hanherrederne valgte at oprette deres egen Hjemmeværnsforening under "Distrikt Ålborg" - i stedet for at fortsætte under Ejby-Nielsens "Distrikt Nordvest" i Thisted (se ovenfor).

Jeg er ellers ikke i tvivl om, at dette ammunitionsdepot må have været oprettet til de illegale "Stay Behind" aktiviteter i Nordthy, hvor folkene jo primært var bevæbnet med nedkastede Lee-Enfield geværer og tyske Mausere, som de havde "organiseret" efter Befrielsen.

Jeg har kontrolleret i Toldstrups såkaldte "Håndtryksarkiv"¹³, at købmanden faktisk var medlem af modstandsbevægelsen (eller en af dem, der hjalp til). Selve "Håndtryksarkivet" over aktive modstandsfolk ("dropping-folkene" - og deres hjælpere) skulle ellers ifølge Drostrup være blevet skjult i en kirke et sted i Danmark, men jeg fandt den korrespondance, der blev benyttet til dannelse af arkivet, i Toldstrups papirer på Rigsarkivet⁸⁵.

Udkast - må ikke publiceres!

Foto: Museum Thy

Foto: Museum Thy

Det skal endelig nævnes, at jeg i påsken 2023 i den lokale genbrugsbutik i Vestervig tilfældigvis overhørte en samtale, hvor et par havde overtaget en ejendom, hvor Hjemmeværnet tidligere havde holdt til, og hvor de havde fundet spor af noget, der meget lignede et tidligere hemmeligt rum - som jeg formoder har været brugt til et af de meget hemmelige depoter til rekognosceringsenhederne.

Et nedgravet depot på Ågård?

Far var blevet undervist i brug af sprængstoffer under Besættelsen, og det var således ham, der bl.a. havde samlet den bombe, der den 22. april 1945 ved et uheld desværre sprængte hans modstandskammerat Hans Peter Jensen i stumper og stykker i Snedsted.

Far nævnte iverigt aldrig noget om sprængstoffer, hvilket efter min mening godt kunne skyldes ulykken i Snedsted. Far fortalte mig engang, at han sommetider kunne ligge vågen og gennemgå hele forløbet omkring denne aktion. Kunne det være ham, der havde lavet en fejl og været årsag til, at bomben eksploderede i utide? At tale om sprængstoffer rippede måske op i nogle gamle minder.

Som barn opdagede jeg ved et tilfælde, at der i et gammelt muret legehus i udkanten af beplantningen omkring køkkenhaven oppe under taget var gemt tilbehør til sprængstoffer (bl.a. en rulle almindelig tændsnor). Far havde også nogle såkaldte sprængblyanter, noget hurtigbrændende tændsnor (ca. 1m/sekund) og en enkelt tændsats til en "Ananas" håndgranat liggende. Hvorfor skulle han have gemt disse dele, hvis han så ikke også havde gemt noget sprængstof et eller andet sted?

Udkast - må ikke publiceres!

I legehuset havde far desuden gemt et antal signalpatroner med forskellige farver. Pistolen til disse (en tysk Galvano kaliber 4) lå i hans våbenskab, hvor også hans illegale maskingevær (en engelsk "Bren Gun") stod.

Ifølge mine oplysninger fik en del af de tidligere modstandsfolk omkring 1946 travlt med at grave specielt sprængstoffer og håndgranater ned. Fra 1946 risikerede man jo pludselig op til 2 års fængsel, hvis man var i besiddelse af andre våben end de rifler, der var tilladt ifølge loven om Hjemmeværns-foreningerne - og automatvåben og sprængstoffer måtte man slet ikke have liggende hjemme! Disse skulle ligge i nogle officielle våbendepoter, som de enkelte Hjemmeværnsforeninger oprettede (og som regelmæssigt skulle inspiceres af myndighederne).

Ifølge mine oplysninger skulle delene graves mindst 1m ned og overdækkes med en passende stor metalplade, både for at undgå at beskadige indholdet ved opgravning igen - og som hjælp ved lokaliseringen. Der var ingen, der tænkte på at aflevere disse dele til myndighederne - hvad nu, hvis russerne kom!

Jeg kom så til at tænke på, at der faktisk altid havde været et bart stykke jord med en bredde på ca. 2 meter bag legehuset. Selve legehuset blev fjernet i slutningen af 1990-erne af den daværende ejer, Jesper Houe, men man kan stadig ane, hvor det har ligget. I slutningen af august 2024 gik jeg så i gang med min egen specialudviklede metalsøger og detekterede hurtigt noget temmelig dybtliggende metal på anslået ca. 0,7x0,7 meter bag det sted, hvor legehuset har ligget.

Dagen efter medbragte jeg et par spidse jernstænger, der stødte på et eller andet fast i ca. 30 cm's dybde. Jeg og manden i huset gik derefter forsigtigt i gang med at grave ned i midten af området, og i ca. 30 cm's dybde stødte vi på en kompakt klump af murstensrester. Der var tilsyneladende tale om ubrugte mursten anbragt midt over metalgenstanden (pladen?).

Vi dækkede det hele til igen, også fordi det jo godt kan være farligt, hvis der f.eks. ligger armerede håndgranater, hvor sikringsmekanismen efter de mange år er blevet ustabil. Graveriet må vi så overlade til Hærens ammunitionsryddere (EOD).

Også fordi far engang viste mig, at han var i besiddelse af en speciel nøgle, så han kunne betjene den nærliggende lednings-adskiller på 10 kV højspændingsledningen, der gik over Ågårds marker, kunne jeg forestille mig, at fars opgave her har været i påkommende tilfælde at sikre, at en indkommende fjende ikke kunne drage nytte af det danske el-net - ved f.eks. at sprænge den nærliggende transformerstation i luften. Signalpatronerne var givetvis beregnet til at kommunikere med de andre medlemmer af hans Stay Behind netværk. Efter 1990 benyttede far nogle nytårsaftener til at affyre beholdningen af signalpatroner.

Mit bedste gæt er, at de fleste af disse våbendepoter er blevet tømt "i stilhed", formodentlig i samarbejde med Militæret (FE), også fordi jeg har hørt nogle rygter om, at der pludselig kom nogle militære køretøjer og kørte væk med det hele - eller også er våbnene, som Frode Pedersen også fortæller¹⁹, indleveret til Politiet i forbindelse med de mange "Frit lejde" aktioner, hvor der ifølge Rigspolitiet⁴³ til og med 2017 var indleveret ialt ca. 64.000 stk. skydevåben og flere tons ammunition + en hel del sprængstof og håndgranater. Det fremgår ikke, hvor meget af dette, der så ialt stammer fra Besættelsen, men i de første år med "Frit lejde" var det angiveligt langt størsteparten.

Efter min overbevisning er der formodentlig stadig en del af disse nedgravede depoter rundt omkring, specielt også fordi de implicerede er døde nu.

I den forbindelse har man givetvis også brugt Toldstrups princip fra krigen om, at der af sikkerhedsmæssige årsager ikke måtte være beskrivelse af depoternes placering på centralt hold! Kun nogle få lokale nøglepersoner måtte kende de eksakte placeringer.

På Rigsarkivet fandt jeg i den forbindelse tilfældigvis ud af, at dette princip tilsyneladende var den væsentligste årsag til den såkaldte "Jyske Fejde" i efteråret 1944 mellem den jyske militære leder Vagn Benneke og Toldstrup (der da også var militær leder af Region I), idet militærmanden Benneke forlangte, at Toldstrup skulle aflevere oplysninger om depoternes placering. Det nægtede Toldstrup, og Benneke fik kun

Udkast - må ikke publiceres!

en liste over depoternes indhold - med en ca. angivelse af placeringen - og kontaktpersonernes dæknavn. Jeg fandt en af disse lister (med samtidig angivelse af styrketal for de forskellige ventegrupper i Region I) i Toldstrups arkiver. Listen er udateret, men da det fremgår, at ventegrupperne i Hanherred "*er under dannelse*", kan listen tidligst være fra slutningen af april 1945. Af listen fremgår bl.a. også, at våbendepotet i Hanherred skulle indeholde følgende: "*5 Sten-Guns, 5 pistoler, 11 kg. P.E. sprængstof og 12 håndgranater*".

Jeg har ladet mig fortælle, at Jens Toldstrups hemmelige organisation skulle have haft en 6-mands ledelse, hvor en af disse havde som en af sine opgaver at rejse rundt og kontrollere våbendepoterne. Han skulle i den forbindelse faktisk have haft et kort? over depoternes placering - hvilket jeg som ovenfor nævnt har svært ved at tro på. Der foreligger ikke noget om, hvor mange depoter, det skulle have drejet sig om. En anden i denne 6-mands ledelse skulle have været lægen og modstandsmanden Erik Husfeldt⁷⁰, der i 2008 blev afsløret som egentlig informant for CIA efter befrielsen⁴⁷. Ifølge mine oplysninger havde Erik Husfeldt rent faktisk tætte forbindelser til Toldstrup og hans Ranum-konvent kreds.

Tidligere minister Hans Hækkerup udtalte i sine erindringer i 2002^{8,9}, at han i sin ministertid (1993-2000) havde været med til at få opløst de sidste dele af "Stay Behind" i Danmark, der var oprettet omkring 1955.

Af svaret på spørgsmål S 2496 i Folketinget fra 2002 fremgår således:

"Kan ministeren bekræfte oplysningerne i tidligere forsvarsminister Hans Hækkerups netop udkomne bog om, at det såkaldte "Stay behind"-netværk blev afviklet i hans embedsperiode?"

Svar:

"Det kan bekræftes, at Forsvarets Efterretningstjeneste i 1999 nedlagde det såkaldte okkupationsberedskab, der som led i tjenestens beredskabsplanlægning skulle tilsikre, at danske politiske og militære beslutningstagere også efter en hel eller delvis besættelse af Danmark kunne modtage efterretningsmæssige oplysninger om forholdene i angrebne eller besatte områder af Danmark. Nedlæggelsen skete på baggrund af den sikkerhedspolitiske udvikling."

"Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne blev i december 2000 orienteret om nedlæggelsen af okkupationsberedskabet. Folketingets Udvalg vedrørende Efterretningstjenesterne er tidligere blevet orienteret om okkupationsberedskabet, idet daværende forsvarsminister Knud Enggaard i februar 1991 orienterede udvalget om dette."

Dette okkupationsberedskab har givetvis været bindeleddet til de hemmelige efterretningsenheder ude i de enkelte Hjemmeværnskompagnier (se også ovenfor i afsnit 8.)

Også her nægter det officielle Danmark altså ethvert kendskab til "de private initiativer" som f.eks. Toldstrups hemmelige organisation.

I virkeligheden blev de berørte Hjemmeværnsfolk i år 2000 iøvrigt samlet i et landsdækkende patruljekompagni, SSR ("Særlig støtte- og rekognosceringskompagni")³⁶. Som navnet antyder, så havde opgaverne nok ikke ændret sig specielt meget.

Da der er skrevet rigtig meget om den "Jyske Fejde" andre steder, har jeg valgt ikke at belyse denne sag nærmere her.

Det skal til slut nævnes, at som ung studerende i København modtog jeg senere en portion af "Hans Peter Jensens Mindelegat", der var blevet oprettet af lokale borgere i forbindelse med, at der også blev rejst en mindesten for ham på Stagstrup Kirkegaard (se ovenfor).

Udkast - må ikke publiceres!

11. Min fars rolle

Hvor kommer far så ind her?

Lige efter befrielsen havde far, som han selv har fortalt⁹², et par måneder travlt med at rydde op efter tyskerne blandt andet i Bulbjerg området. Herefter blev han valgt ind i bestyrelsen for Nordthy Hjemmeværns-forening 23. september 1945⁵⁹, og her havde han de næste år bl.a. travlt i det officielle hverv med at finde/udpege såkaldte værnemagere til den "Særdomstol" i Thisted, der var oprettet for at behandle de såkaldte værnemager-sager. Denne særdomstols arbejde er omtalt mange gange i de lokale aviser efter 1945⁵⁹. Det var iøvrigt et hverv, der skaffede ham en del fjender i Thy.

Far har også fortalt, at efter Befrielsen udvekslede han og de andre modstandsfolk bl.a. navne på dem, der havde haft noget med tyskerne at gøre, så man undgik dem og f.eks. undlod at handle med dem. Der var således en pige i Stagstrup skole, som jeg fik besked på, at jeg ikke måtte lege med.

De har givetvis også haft travlt med at lede efter såkaldte tyske "Varulve-grupper"¹¹³. Bl.a. i Sundby Thy var der ret mange nazi-sympatører, og en lokal biavler var, så vidt det vides, udset til at være "Sysselleder" for Thy under en nazistisk regering¹¹⁴.

Det har senere vist sig, at der i Thy faktisk var nedgravede våbendepoter til brug for disse "Varulve" i Fjerritslev, Nykøbing Mors, Thisted og Vildsund¹¹³.

Det fremgår desuden også flere steder, at man allerede da var opmærksom på, at kommunisterne i Danmark forsøgte at danne selvstændige væbnede grupper - bl.a. i Skive-området.

Hvad så med fars udtalelse: *Hvis de skiftende regeringer efter krigen havde vidst, hvad vi gik og lavede, så var vi blevet stillet for en domstol og anklaget for at være landsforrædere*?

I fars bog: "En thybo søger tilbage i gamle spor - tilbage til årene 1939-1945"¹⁵ fortæller han om en tur til Hanstholm fæstningen, som Jens Kirk arrangerede allerede midt i maj 1945 (hvor det var den tyske kommandant, der viste dem rundt). Deltagerne her har givetvis alle været været aktive med nedkastning og sabotage m.m. (Toldstrups "droppingfolk"):

Gdr. Jens Kirk, Thousgaard
Gdr. H. C. Toft, Bjørndalgård
Boghandler Balleby, Thisted
Journalist Hebsgaard, Thisted
Tømrermester Levin Gregersen, Østerild
Gdr. Aksel Andersen, Sennels
Gdr. Johan Gerstrøm, Sennels
Svend Erik Thorning, Amtskontoret
Gartner Kjær, Thisted
Overbetjent Kaj Petersen, Thisted
Ing. Vestergaard, Thisted
Bestyrer Chr. H. Hammer, Stagstrup

Langt de fleste af disse blev også bestyrelsesmedlemmer i Nordthy Hjemmeværnsforening⁵⁹, og jeg er overbevist om, at de i det skjulte havde travlt med at sikre, at der "*Aldrig mere kom en 9. april*" - efter Toldstrups "metoder" (Se ovenfor under "Toldstrups hemmelige organisation").

Dette var helt klart ikke i overensstemmelse med dansk lovgivning!

Der er dog intet i mine undersøgelser, der peger på, at Toldstrup på dette tidspunkt (i slutningen af 1945) spiller en større aktiv rolle her. Han var blot inspiratoren. Man kan også se, at efter, at han havde været meget aktiv i forbindelse med dannelsen af Hjemmeværnsforeningerne, fik han bl.a. travlt med den

Udkast - må ikke publiceres!

Sydslesviske sag^{13,89,90}. Han har således aldrig officielt været aktiv i Hjemmeværnsforenings-regi, så vidt jeg har kunnet konstatere.

Det var givetvis først i 1948, da han rejste rundt og opsøgte sine tidligere kontaktpersoner, at der kom rigtig gang i nye illegale aktiviteter igen, bl.a. indsamling af kommunist-lister m.m. (se ovenfor).

Da jeg jo selv har konstateret, at ingen har villet fortælle om det, de lavede lige efter befrielsen - og hvis nogen overhovedet har villet udtale sig om emnet, så ønsker de ikke at blive citeret med navns nævnelser - så må man jo konstatere, at det faktisk lykkedes de medvirkende at holde deres aktiviteter mere eller mindre 100% hemmeligt!

Som Børge Møller også siger i sin bog "Vores egen lille krig"⁹⁵: "*Men utrolig er det stadig, at det kunne foregå lige foran vores næser, uden at vi havde anelse derom*". Det lykkedes jo så iøvrigt alligevel Børge Møller at få en af de medvirkende, Frode Pedersen, til at fortælle om sin tid som "hemmelig agent"^{19,95} (se også ovenfor i afsnit 3).

Far trådte iøvrigt ud af bestyrelsen for Nordthys Hjemmeværnsforening i 1947, muligvis fordi jeg nu havde meldt min ankomst. Jeg kan sagtens forestille mig, at min mor så havde forlangt, at han skulle være noget mere hjemme!

Far var som nævnt ovenfor en af dem, der beundrede Toldstrup meget!

Da Hjemmeværnet officielt startede 1. april 1949, og "Aabo" (nu oberst A.J. Jørgensen) havde overtaget kommandoen over Region I, overtog han givetvis specielt Toldstrups ide med de hemmelige våbendepoter - hvilket jo stemmer ganske godt med fars udtalelse²³ om, at han var med til udlægning af nogle hemmelige våbendepoter, hvor "*alt blev styret fra Region I*". Se også ovenfor.

Det kan naturligvis ikke afvises, at det bl.a. er disse aktiviteter, som far har opfattet som landsskadelige ifølge dansk lovgivning. Jeg kan godt forestille mig, at de få implicerede af Region I har fået at vide, at der var tale om ikke helt lovlige aktiviteter - efter aftale med bl.a. CIA - og at det derfor var "Top Secret". Her tænker jeg også på Knud Østergaards lidt kryptiske bemærkning i sine erindringer⁶⁴ om at "Aabo" i begyndelsen af 1950-erne havde et samarbejde med bl.a. "*medlemmerne af Ranumkonventet, Toldstrups gamle nedkastningschefer*",

Mine undersøgelser har dog overbevist mig om, at det må have været aktiviteterne fra perioden 1945 - 1949, far specielt har tænkt på. Jeg er dog også overbevist om, at nogle af disse hemmelige aktiviteter fortsatte efter oprettelsen af Hjemmeværnet i 1949 - stadig med Toldstrup som inspirator - men nu med "Aabo" som leder.

Som hjemmeværnsmand var far altid velbevæbnet. I min barndom havde han altid både en Neuhausen pistol og et gevær som personlige våben i Hjemmeværnet - plus altså hans illegale våben fra Besættelsen. Omkring 1950 kom der et engelsk "Bren Gun" maskingevær fra krigens dage i våbenskabet. Jeg kan huske, at far demonstrerede det for familien. Selv om Hjemmeværnet faktisk i begyndelsen også var bevæbnet med disse maskingeværer, så hørte et sådant maskingevær absolut ikke til en kompagnichefs normale bevæbning. Far har fortalt, at han selv afleverede dette maskingevær til Bunkermuseet i Hanstholm omkring 2010.

Der har dog vist sig at være noget mystik omkring den aflevering, for Bunkermuseet siger, at de ikke har modtaget noget maskingevær! Hvor har far så gjort af det? Mit bedste gæt er, at han har gravet det ned et sted på min fødegård, inden han solgte gården i 1996. I den forbindelse kom jeg så til at tænke på, at jeg faktisk i forbindelse med, at jeg havde lokaliseret et stykke dybtliggende metal bag legehuset i haven (se ovenfor i afsnit 10), rent faktisk også havde detekteret et smalt dybtliggende stykke metal på ca. 75 cm. længde ca. 1 m ved siden af den anden detektering. Er det fars Bren Gun, der ligger der? Jeg vendte derfor tilbage til haven i slutningen af november 2024 og begyndte at grave. Der var faktisk et TV-hold fra TV MidtVest med, da de er meget interesserede i emnet. Desværre blev vi ret hurtigt stoppet af indstrømmende grundvand, så vi måtte opgive graveriet for denne gang. Vi nåede dog at opdage, at der i ca. 30 cm. dybde lige midt over metalgenstanden lå en klump af større marksten og murstensrester - i lighed med mit fund lige ved siden af. Jeg regner derfor med, at der er tale om en form for markør, der er

Udkast - må ikke publiceres!

anbragt over de nedgravede dele (for at indikere, at man er på rette vej). I påsken 2025 gjorde jeg et nyt forsøg, men også her måtte jeg opgive på grund af grundvandet.

Det skal også bemærkes, at jeg aldrig før har set så høj en grundvandsstand her nederst i den tidligere køkkenhave. Jeg gætter på, at det skyldes, at den tidligere ejer, Jesper Houe, fjernede alle mors bærbuske og frugttræer og såede græs over det hele i stedet.

I dag er min fødegård Ågård faktisk ejet af sønnesønnen til min fars nærmeste modstandskammerat, Henry Christensen.

Min bror Troels og jeg afleverede de resterende af fars våben i 2014 til Politiet i Thisted. Vi mødtes efter aftale med et par politifolk på parkeringspladsen foran Politistationen. De fortalte bl.a., at alle våben fra krigens dage, der blev fundet/indleveret hos dem, blev kørt direkte til Bunkermuseet i Hanstholm - som fik lov at tage de mest interessante dele. Resten blev destrueret.

Jeg ved, at far havde masser af ammunition til disse våben - og til sine krigsvåben, en US Karabin og en 9mm Browning pistol. Far har selv fortalt, at han på et tidspunkt (formodentlig omkring 1990) smed ammunitionen ned fra den nye Sallingsundbro i nattens mulm og mørke.

Far havde iøvrigt også en temmelig speciel 7.65mm pistol - et "krigsbytte" fra tiden omkring Befrielsen. Der var tale om en Frommer Stop M19 fra den ungarnske fabrik FÉG, som efter sigende var temmelig populær blandt de tyske officerer.

Far var altså ganske velbevæbnet under hele Den kolde Krig, så han med det samme var klar til at tage kampen op selv, såfremt Danmark skulle blive invaderet. Jeg ved så ikke, hvor almindeligt det var, at tidligere modstandsfolk var bevæbnede lige så godt som ham, men jeg har mødt mange tidligere modstandsfolk i mine yngre dage, der næsten alle stadig havde deres våben fra modstandskampen derhjemme - incl. masser af ammunition.

Fars US Karabin kom faktisk kun i aktion en enkelt gang - i sommeren 1945. En dag ringede slagter Poulsen fra Sundby. En stud, der skulle slagtes, var stukket af, da den blev læsset af lastbilen, og den løb nu rundt og var allerede på vej til Skjoldborg. De indhentede den i engene mellem Beersted og Skjoldborg, og det lykkedes far at fælde studen med et enkelt skud i hovedet.

I 1955 blev far som tidligere modstandsmand sammen med mor inviteret på en 3-ugers tur til USA. Efter at have set Ida Grøn's film: "Min farfars hemmelige krig"²⁴ har jeg efterfølgende tænkt på, om der så også var planlagt mere hemmelige aktiviteter end blot sight-seeing. Nu kom de aldrig afsted, angivelig fordi det ville falde sammen med høsttiden på Ågård.

Faktisk er det først i nyere tid, da far begyndte at skrive sine erindringer efter, at mor og han havde solgt min fødegård i 1996, at der begyndte at komme små brudstykker frem om hans hemmelige aktiviteter under den kolde krig.

Jeg vidste naturligvis godt, at far i mange år var kompagnichef for Hjemmeværnskompagni 1205 "Vilsund", men at han samtidig også havde været medlem af en hemmelig "Stay Behind" organisation, sagde han aldrig direkte noget om, givetvis fordi denne hemmelige organisations aktiviteter i visse kredse stadig regnes for landsforræderi - og han givetvis havde lovet 100% tavshed!

Da far var død, modtog jeg iøvrigt en kort kondolence-email fra en meget mærkelig afsender. Da jeg af nysgerrighed borede lidt i denne sag, viste det sig, at email'en var sendt fra en mobiltelefon med CallMe taletidskort via en speciel email server, som CallMe åbenbart stiller til rådighed for nogle af deres kunder. Hvem mon det kan have været?

Da jeg forsøgte at sende en tak, fik jeg at vide, at hverken telefonnummer eller email adresse eksisterede!

Jeg er derfor temmelig overbevist om, at der stadig, i hvert tilfælde i 2016, var personer i Danmark med en aktiv funktion i forbindelse med formodentlig Jens Toldstrups hemmelige "Stay Behind" netværk .

Udkast - må ikke publiceres!

12. Min konklusion

Var min far så en landsforræder?

Hvis min antagelse om de hemmelige aktiviteter i Nordthy Hjemmeværnsforening er korrekt (se ovenfor), så var noget af det, de her foretog sig, helt sikkert ikke i overensstemmelse med den danske lovgivning - men beklageligvis har jeg jo kun fars ord for det: *"Hvis de skiftende regeringer efter krigen havde vidst, hvad vi gik og lavede, så var vi blevet stillet for en domstol og anklaget for at være landsforrædere"*.

Hvis man studerer den danske lovgivning nærmere, så eksisterede begreberne "Landsskadelig virksomhed" og "Landsforræderi" kun, hvis Danmark er i krig eller besat. Det nærmeste, jeg har kunnet komme en forklaring er i den militære straffelov af 1937 (med tillæg fra 1945):

"§ 34. Den, som i Krigstid eller under truende Udsigt til Krig i den Hensigt at gavne Fjenden eller at skade den danske Krigsmagt

1) virker hen til, at Tropper, Materiel eller Territorium bringes i Fjendens Vold eller ikke kommer dansk Krigsmagt til Nytte,

.....

- straffes for Krigsforræderi med Fængsel ikke under 8 Aar. I Krigstid kan Straffen stige til Livsstraf."

Sidste del af punkt 1 kunne man muligvis bruge om de hemmelige våbendepoter, der jo netop bevidst var oprettet uden, at de danske myndigheder officielt kendte til dem. Der stod jo heller ikke noget i Hjemmeværnsforeningernes vedtægter om, at de skulle disponere over hemmelige våbendepoter. Hjemmeværnsforeningerne havde iøvrigt ingen speciel tilknytning til de danske myndigheder før overenskomsten med Forsvarsministeriet 31. maj 1946, hvorefter de endte med at komme på finansloven. Før da havde de i princippet været mere eller mindre selvstyrende (og selv-financerede).

Som nævnt ovenfor er jeg temmelig overbevist om, at en del af fars mødeaktivitet i 1950-erne, bl.a. i Thisted, faktisk var en del af nogle hemmelige efterretningsaktiviteter i samarbejde med nogle vestlige landes efterretningsvæsen - og formodentlig også FE. Jeg finder det ikke sandsynligt, at der bare har været tale om koordinering af Hjemmeværnsaktiviteter - eller måske udveksling af information om, hvem der havde været tyskervenlige m.m. - men snarere udarbejdelse af lister over folk med kommunistiske sympatier og mulige 5.-kolonne folk.

Her er det den borgelige straffelov af 1930 - § 105, der formodentlig kan komme i anvendelse:

"Den, som foretager noget, hvorved fremmed militært Efterretningsvæsen sættes i Stand til eller hjælpes til umiddelbart eller middelbart at virke indenfor den danske Stats Område, straffes med Fængsel indtil 2 Åar eller under formildende Omstændigheder med Hæfte".

Men der tales her altså ikke om landsforræderi. Denne paragraf er iøvrigt senere blevet ændret væsentligt!

Endelig var det dengang også ulovligt at registrere medlemmer af et lovligt politisk parti, Danmarks Kommunistiske Parti, på grund af deres politiske tilhørsforhold.

Efter at have endevendt problematikken med fars "landsforræderi" temmelig mange gange er jeg efterhånden kommet til den konklusion, at far må have hentydet til de første år efter befrielsen, hvor i hvert tilfælde dele af Nordthy Hjemmeværnsforening synes at have været "paraplyorganisation" for Toldstrups hemmelige "Stay Behind" aktiviteter i Thy - hvor en del af deres opgaver så er udført i det skjulte uden officiel kontakt til myndighederne - og hvor de så samtidig stod i forbindelse med andre (venligtsindede) landes efterretningstjenester.

Da Hjemmeværnet så fra omkring 1956 begyndte at udlægge hemmelige våbendepoter til støtte for de hemmelige "regionale efterretningsenheder"⁷⁷, som det officielle Danmark som tidligere nævnt givetvis

Udkast - må ikke publiceres!

ikke kendte til, så har det jo også været klart, at dette ikke var lovligt ifølge dansk lovgivning, men som far skriver: "Det hele var jo styret fra Region I".

På grund af fars eget våbenarsenal ville han dog helt sikkert desuden kunne få problemer med våbenlovgivningen.

Selv om noget af det, som i dette tilfælde Jens Toldstrups "private" "Stay-Behind" organisation foretog sig efter krigen, formodentlig formelt ifølge dansk lovgivning var strafbart, forstår jeg til fulde deres motiver og intentioner, og faktisk har jeg en mistanke om, at det, at deres virke aldrig blev afsløret offentligt i Danmark skyldes, at flertallet i det officielle Danmark i virkeligheden sympatiserede med de hemmelige netværk/organisationer og lukkede øjnene. Det er jo også kommet frem, at flere senere ministre havde mere eller mindre direkte forbindelser til CIA.

Man skal også huske på, at selv om der officielt ikke var ret mange erklærede kommunister tilbage i Danmark under den kolde krig, så var der helt sikkert en hel del af både SF og Venstresocialisternes medlemmer, der i det skjulte stadig sympatiserede med Rusland. Man kan jo bl.a. studere SF's senere reaktioner på dele af PET-kommisionens beretning. Kommunisterne havde jo muligvis også bare fulgt opskriften i pjecen "Stalins Bibel"²⁹, der cirkulerede illegalt under besættelsen:

"Hvis kommunisterne i et land mister sin repræsentation i parlamentet, skal partiet dele sig i 2 fraktioner, hvoraf det ene lægger sig så langt til højre, at det opnår repræsentation i parlamentet, mens den anden fraktion legalt og illegalt fortsætter kampen med udenomsparlamentariske metoder og overalt, hvor det er muligt, foretager sig ting, der virker nedbrydende på økonomi og moral i det kapitalistiske samfund".

Nogle af mine oplysninger stammer fra PET kommisionens beretning bind 5 fra 2009¹⁶, selv om jeg beklageligvis ikke er helt enig i en hel del af de konklusioner, som Morten Heiberg drager her!

Man kan også se Ida Grøn's film: "Stay Behind - Min farfars hemmelige krig"²⁴, som jeg som nævnt ovenfor er overbevist om har noget med samme sag at gøre, specielt også efter at have læst Ole Grøn's artikler. I denne film optræder iøvrigt også polakken Jan Jankowski (nævnt nedenfor).

Endelig udkom der i 2018 en bog, Peter la Cour: "STAY BEHIND"¹¹, om de hemmelige netværk i Danmark under Den kolde Krig. Her har Ida Grøn også skrevet en beretning om sine oplevelser og erfaringer i forbindelse med tilblivelsen af sin film.

Her er det dog specielt hendes far, tidligere museumsdirektør (ved Langelandsfortet) og arkæolog Ole Grøns beretning: "Onkler", "Tanter" og et hemmeligt netværk. - der har været interessant læsning, fordi der her pludselig dukker navne op, som som kan kædes sammen med specifikke begivenheder bl.a. på Mors. Her kommer hans far, Otto Grøn³¹, til at spille en rolle, da han muligvis har været en af kontaktpersonerne til FE og CIA.

I Ole Grøn og Michael H. Clemmensens: "Skyggerne på væggen"¹⁸ berettes også om den eneste af Toldstrups "Stay Behind" grupper, der er stået offentligt frem. De holdt nemlig 40-års jubilæum i 1985 på Mors!

Lederen var tandlæge Henning Pedersen (den "onkel Henning", som Ida Grøn nævner i sin beretning). Han var tidligere nedkastningschef på Mors under Toldstrup. En anden kontakt fra Mors-gruppen til FE og CIA var formodentlig polakken Jan Jankowski^{17,19}, der ifølge mine oplysninger under krigen bl.a. udførte likvideringer for Toldstrup. Jan Jankowskis kone har efter hans død fortalt Ole Grøn, at Jens Toldstrup også var med til koordineringsmøderne med gruppen på Mors¹⁸.

Jeg regner desuden med, at Henning Pedersen kan have haft sine egne forbindelser til efterretnings-tjenesterne, da begge hans brødre gjorde tjeneste i det amerikanske militær under anden verdenskrig.

Otto Grøn, der jo havde sommerhus i Klim, kunne i virkeligheden også have været indblandet i de samme "Stay Behind" aktiviteter som far. Det bliver dog nok aldrig bevist, da Otto Grøn ifølge hans søn og barnebarn lige til sin død altid var meget omhyggelig med at slette ethvert spor efter sig.

Udkast - må ikke publiceres!

At det hele tilsyneladende ikke var hemmeligt nok, er så kommet frem, da Kjeld Hillingsø i en artikel i Berlingske i 1999¹⁰ bl.a. fortalte: *"Ikke mindst for danskerne er mapperne i de gamle østtyske militærarkiver rystende læsning. Østtyskerne vidste meget om Danmark og danskerne. De havde minutløst indtegnet, hvor de såkaldte "Stay Behind groups" havde deres våbenlagre"*.

Ovennævnte tyder efter min mening på, at der under den kolde krig rundt omkring i Danmark må have været temmelig mange såkaldte 5. kolonnefolk med kommunistiske sympatier, der har rapporteret til østlandene - og måske også havde en mere aktiv rolle i forbindelse med en eventuel kommunistisk magtovertagelse eller østlig invasion af Danmark - også fordi de "turister" fra østlandene, der ifølge flere kilder blev observeret under den kolde krig, mens de lavede sight-seeing ved danske militæranlæg, jo ikke på den måde kunne få information om de hemmelige våbendepoter. Kjeld Hillingsø skriver jo også i "En koldkriger taler ud"¹⁰, at han i de østtyske arkiver så billeder fra danske militæranlæg, der var fotograferet "indenfor hegnet"!

13. Toldstrups hemmelige organisation og Operation "Absalon"?

I Frode Pedersens beretning¹⁹ antydes, at der skulle være en forbindelse til en "Organisation Absalon". Der har gennem tiden været en hel del spekulationer om den sag ("Operation Absalon").

25. november 1990 lavede journalisten Iver Høj på Berlingske Tidende et interview med en anonym person fra Absalon, der kaldte sig selv for Q⁷. Ifølge Q havde Absalon ligesom Arne Sejr's Stay-Behind organisation "Firmaet" også op mod 10 hemmelige våbendepoter gemt over hele landet. To af dem lå gemt i Gribskov på Sjælland og Dronninglund Skov i Vendsyssel i Jylland. Q ville dog ikke udpege de eksakte steder, men han fortalte, at organisationen også i det skjulte indsamlede oplysninger om venstrefløjs-aktivister og kommunister. Akkurat som det italienske Gladio.

Omkring 1990, hvor Gladio blev afsløret, og det blev klart, at der havde været lignende organisationer i de fleste europæiske lande, opstod der i dagspressen (foruden Toldstrups "bekendelser" - se ovenfor) en hel del ubekræftede forlydender om, hvordan "Stay Behind" var organiseret i Danmark. En del af disse kan man læse om i "NATO's secret armies"⁵¹, bl.a. at lederen af Absalon skulle have været oberstløjtnant Erling J. Harder, der i en periode var Danmarks militære repræsentant i NATO (og ansat i FE indtil 1967). Erling J. Harder har indrømmet at have været medlem af "Absalon", men han har aldrig vedgået at være lederen⁷⁷. I "NATO's secret armies"⁵¹ er også omtalt den hemmelige underafdeling af FE: "Special Operations", der var oprettet af FE's souchef, kommandør P. A. Mørch. Jeg regner med, at "Special Operations" var fortsættelsen af Mørchs kontakter til de forskellige illegale "Stay Behind" organisationer i Danmark, da han efter Befrielsen vendte tilbage fra Stockholm som chef for Marinens Efterretningsafdeling.

Iver Høj ville ikke fortælle Q's identitet, men han henviste til den nu pensionerede generalløjtnant i Nato, Kjeld Hillingsø. Ikke at det var ham, der er Q, sagde Iver Høj. Men han ville formentlig alligevel kunne give et skub i den rigtige retning.

Det viste sig så, at Kjeld Hillingsø havde kontakt til foreningen "Den 16de"⁶⁸, der bestod af tidligere borgelige og socialdemokratiske modstandsfolk, herunder bl.a. Niels Frommelt, Arne Sejr, Poul Adam Mørch (souchef i FE), Erik Husfeldt⁷⁰, Erling Foss, Ole Lippmann, Jutta Graae⁶⁷, Ebbe Munch og Svend Truelsen. Foreningens navn stammer angiveligt fra oprettelsen af "Danmarks Frihedsråd" 16. september 1943 - og efter sigende holdt foreningen så altid deres møder på den 16. i en måned.

Jeg kan her kun tolke Iver Højs udtalelse som om, at Q faktisk var en af medlemmerne af "Den 16de" - selv om det iøvrigt fremgår flere steder, at foreningen "Den 16de" ikke havde noget medlemskartotek!!

Fra denne kreds udgik initiativet til de mest centrale af efterkrigstidens antikommunistiske organisationer: "Det Udenrigspolitiske Selskab", "Atlantsammenslutningen", "Selskabet for Frihed og Kultur" samt "Frihed og Folkestyre" - og formodentlig også initiativet til flere af de hemmelige "Stay Behind" organisationer, der blev oprettet i Danmark, bl.a. "Firmaet".

Udkast - må ikke publiceres!

Et af de mere kendte af "Den 16de"s arrangementer var, da det lykkedes dem at få Montgomery til at holde et privat foredrag på D'Angleterre om den sikkerhedspolitiske verdenssituation for ca. 300 fremmødte den 23. november 1956⁵⁶. Det med det manglende medlemskartotek var her iøvrigt et problem, da Montgomery havde ønsket at blive æresmedlem!

Kjeld Hillingsø fortæller selv¹⁰, at han opdagede, at nogle af disse personer lavede "noget hemmeligt", og han spurgte så Svend Truelsen, om han måtte være med. Han fik så at vide, at det måtte han ikke. Han var for kendt, også på grund af hans hustrus forbindelse til Kongehuset.

Der foregik altså noget "hemmeligt" i denne kreds (ud over "Firmaet" - se nedenfor). Jeg har så konstateret, at Toldstrup (og også hans forgænger som nedkastningschef, Flemming Juncker⁶⁹) ikke er nævnt overhovedet i den forbindelse, selv om Toldstrup vides at have haft tætte forbindelser til Erik Husfeldt (og også Ebbe Munch).

O.F. Drostrup fortæller i sin beretning om Ranumkonventerne¹³, at kredsen omkring "Den 16de" faktisk forsøgte (uden speciel held) at samle de tidligere modstandsledere på Sjælland (Region V) i en tilsvarende organisation (som Toldstrups Ranum-konvent kreds) - det tolker jeg også, som om Toldstrups Ranum-konvent kreds så faktisk var en helt uafhængig nordjysk organisation.

Jeg regner med, at vi her taler om foreningen "29. August", der er omtalt i PET-kommisionens rapport¹⁶ - og hvor man også finder en del dokumentation i Frihedsmuseets arkiv⁹⁹. Navnet hentyder til den 29. august 1943, hvor tyskerne overtog magten og indførte militær undtagelsestilstand i Danmark. Foreningen blev stiftet den 19. november 1947, og vedtægternes formålsparagraf er ikke særlig specifik: At indsamle informationer og deltage i den frie samfundsdebat. Af senere dokumenter fremgår dog også, at der også er planer om nogle illegale aktiviteter (som skulle holdes 100% adskilt fra foreningens øvrige arbejde!). Af vedtægterne for "29. August" fremgår, at foreningen er udsprunget af tidligere medlemmer af Danmarks Frihedsråd, og mine undersøgelser peger på, at der her muligvis bl.a. er tale om nogle af de aktiviteter efter Befrielsen, som den tidligere SOE chef i Danmark Ole Lippmann aldrig ville tale om⁵⁴.

En anden ikke helt så hemmelig "Stay Behind" operation var Arne Sejr og Niels Frommelt's "Firmaet"²¹. Som omtalt flere steder var Arne Sejr formodentlig selv medlem af "Generalstabens Efterretningssektion", der senere blev til FE, og "Firmaet" var i virkeligheden kommandør P.A. Munch's forlængede arm i forbindelse med sager, der stred mod landets lovgivning ("de sorte operationer")¹¹⁰, se bl.a. nedenfor.

"Firmaet" var således midtpunkt i en af de større skandaler herhjemme, da det kom frem, at de i mange år ulovligt (med FE's vidende) havde aflyttet den kommunistiske leder Alfred Jensens lejlighed - og delt aflytningerne både med FE og med en del danske politikere - se f.eks. kronikken på "Indblik.dk" fra 11. maj 2023²¹. Det har også vist sig, at nogle af Firmaets registreringer af kommunister er endt i CIA's arkiver, selv om Arne Sejr selv har udtalt, at han altid kun har afleveret sit materiale til FE. Der er imidlertid flere, der formoder, at den hemmelige CIA-agent "Lemon Juice"⁴⁷ faktisk var den daværende souschef i Forsvarets Efterretningstjeneste, kommandør P. A. Mørch. og det ville jo forklare sagen, da Mørch også selv var aktiv i "Firmaet". Desuden har Arne Sejrs medarbejder Niels Frommelt i en artikel i Jyllandsposten i 2002¹¹¹ nævnt, at han selv var i kontakt med CIA (William Colby). Han fortæller her også, at han dengang vandrede frit ind og ud af Kastellet og gjorde flittigt brug af FE's arkiver!

Ifølge PET-kommissionens beretning i 2009¹⁶, skulle PET have haft en agent i "Operation Absalon". Jeg finder iøvrigt PET-kommissionens beretning om "Operation Absalon" en noget rodet affære uden nogle specielt brugbare konklusioner!

Da Flemming Juncker⁶⁹ kom tilbage til Danmark efter Besættelsen, blev han medlem af Ranum-konvent kredsen, mens han fortsatte sin forretningskarriere, bl.a. med Junckers Savværker og har, så vidt jeg har kunnet konstatere, ikke deltaget aktivt i Stay Behind aktiviteter. Han blev i 1945 gift med modstandskvinden Gabriele Rohde, men hun døde allerede i april 1946 ved en ulykke. Flemming Juncker giftede sig herefter med en anden meget kendt modstandskvinde, Jutta Graae⁶⁷, i 1960, og hun indrettede herefter

Udkast - må ikke publiceres!

bl.a. hans gods "Overgaard" ved Mariager fjord med ikke mindre end 20 gæsteværelser som et mødested og refugium for tidligere modstandsfolk⁹⁷. Det skal også nævnes, at Flemming Juncker omkring 1950 faktisk offentliggjorde et konkret forslag med Toldstrups ide om en "Folkebevægelse": "Alle Get Your Gun"⁵⁴.

Det fremgår desuden af Trine Engholm Michelsens bog: "Krigens mørkeste time"¹¹⁷, at Flemming Juncker i juni 1945 faktisk havde været med til dannelsen af Frihedsbevægelsens Samråd, der skulle holde modstands-fællesskabet levende - især i tæt kontakt med England.

I den forbindelse dannede Flemming Juncker, Ole Lippmann, Poul Mørch, Jutta Graae og Svend Truelsen i slutningen af 1960-erne en studiegruppe, der specielt arbejdede på at få SOE's hemmelige arkiver i London åbnet, så sandheden kunne komme frem om nogle af Modstandsbevægelsens mere omdiskuterede dispositioner under krigen, herunder jernbanesabotagen og bombningen af Shellhuset.

Min konklusion er derfor stadig, at Jens Toldstrups udtalelse om, at han: "*ikke kendte noget til, hvad der skete udenfor hans eget område*" skal tolkes, som om han i forbindelse med sine hemmelige "Stay Behind" aktiviteter efter befrielsen faktisk kørte helt sit eget løb - først i samarbejde med englænderne og senere med CIA.

Jeg kan dog slet ikke afvise, at Toldstrups hemmelige organisation faktisk har haft noget med "Operation Absalon" at gøre - selv om Q's udtalelser efter min mening tyder på, at "Operation Absalon" sagtens kan have været et parallelt, landsdækkende hemmeligt CIA netværk.

Jeg er også opmærksom på, at faldskærmsmanden Poul Holger Hammerich^{62,79} (se også ovenfor i afsnit 7 om Nordjylland som allieret brohoved), efter 1945 tilbragte meget tid i Thy, hvor hans stedfar og mor havde en sommerbolig i Lyngby. Han kan derfor sagtens også have været en af de stedlige kontakter til efterretningsvæsenerne. Han giftede sig i 1949 med en købmandsdatter fra Lyngby.

Poul Holger Hammerich var medlem af "Studenternes Efterretningstjeneste", før han kom til England, og han kan derfor efter Befrielsen sagtens have haft forbindelse til Arne Sejr og Niels Frommelts "Firmaet", der jo udgik fra "Studenternes Efterretningstjeneste" - og efter Befrielsen bevisligt havde kontakt til CIA¹¹¹. Han havde også, inden han kom til England, jo også haft direkte kontakt med efterretningsmanden, kommandør P. A. Mørch⁷⁹ i Sverige.

Poul Holger Hammerich blev nedkastet 4. marts 1945 ved Roskilde sammen med Johan Malling. De var iøvrigt de 2 sidste SOE-agenter, der blev nedkastet. Johan Malling (dæknavn "Martin") blev efterfølgende sendt til Jylland af SOE-chefen Ole Lippmann i april 1945 for bl.a. at kontrollere Toldstrups organisation efter balladen med Benneke og Jyllandsledelsen ("Den Jyske Fejde")¹¹⁶.

Til slut skal nævnes, at samtlige spejderorganisationer i og omkring Aarhus i 1946 faktisk oprettede en Hjemmeførersforening med navnet "Absalon"⁷¹.

14. Efterskrift

Som nævnt ovenfor har det ind imellem været en næsten umulig opgave at finde ret mange skriftlige vidnesbyrd om Toldstrups hemmelige "Stay Behind" netværk i Nordjylland, bortset fra det, som Toldstrup selv har fortalt omkring 1990 - og de brudstykker, som min far har røbet mere eller mindre uforvarende gennem tiden + specielt Ole Grøns artikler og Frode Pedersens beretning. Hertil kommer mine egne iagttagelser fra tiden omkring den Kolde Krig. Jeg har desuden også været ude for, at bl.a. Frode Pedersens beretning om tiden efter befrielsen¹⁹ pludselig var "bortkommet" i Frihedsmuseets elektroniske dokument-samling! Censur? Heldigvis lykkedes det mig at få fat i en kopi via en af Børge Møllers⁹⁵ bekendte.

Jeg har i den forbindelse erfaret, at næsten alt om disse "Stay Behind" netværk tilsyneladende stadig er højt klassificeret i både USA og England, formodentlig fordi, som William Colby^{14,49} beretter i sine erindringer, CIA's egne lokale netværk var oprettet uden, at de pågældende landes regeringer kendte noget til dem.

Jeg er også sikker på, at FE ikke frivilligt vil oplyse noget som helst om slige aktiviteter. Det skal dog også nævnes, at kommandør P.A. Mørch efter sin pensionering i 1960 gjorde et stort stykke arbejde for at få

Udkast - må ikke publiceres!

bevaret de danske efterretningsvæseners arkiver både i perioden 1945 - 1955 og det såkaldte Stockholmsarkiv fra hans tid i Sverige i de sidste krigsår¹¹⁰ - selv om der var en hel del efterretningsfolk, der ønskede, at de skulle destrueres¹⁰⁷.

At Toldstrup givetvis ikke har fortalt hele sandheden om sine "partisan-aktiviteter" er så en anden sag. Jeg regner med, at grunden til, at han ikke fortalte flere detaljer var, at han ikke ville kompromittere sine medarbejdere, der måske ikke ønskede at fortælle om deres del af disse aktiviteter. Toldstrup var iøvrigt meget svækket i 1990⁷⁶, og han døde af kræft året efter.

Jeg har efterfølgende fået nogle af de øvrige oplysninger om Toldstrups "Stay Behind" netværk mere eller mindre bekræftet af nogle efterkommere til de medvirkende, men fælles for disse efterkommere er, at de fleste ikke ønsker at blive citeret med navns nævnelse!

Jeg har også fundet nogle navne på andre personer, som jeg er temmelig sikker på har haft noget med Toldstrups hemmelige netværk i Nordvestjylland at gøre, men der har her specielt været et par fællestræk:

1)

Det har ikke været muligt at finde offentliggjorte fotografier af dem - eller egentlige levnedsbeskrivelser o.l.

2)

De har alle meget omhyggeligt undgået/fået slettet enhver registrering i Frihedsmuseets Modstands-database.

Man skulle næsten tro, at de havde lært noget af Otto Grøn og Jan Jankowski^{11,32}.

Selv om Toldstrup selv siger, at han faktisk fortalte en kontakt i PET om sine "Stay Behind" aktiviteter, så har det officielle Danmark jo hele tiden benægtet enhver kendskab til disse aktiviteter.

Det er så nok også betegnende for det officielle Danmarks holdning, at selv om Jens Toldstrup faktisk modtog en hel del udenlandske hædersbevisninger, specielt for sin indsats under krigen, så var der "*ingen danske medaljer*" på hans kiste ved begravelsen i 1991.

Det skal dog her også nævnes, at Hjemmeværnet nu troligt stiller op, når f.eks. Jens Toldstrups fødselsdag fejres ved Toldstrup Museet i Assens.

Jeg har, så vidt det overhovedet har været muligt, lavet dobbelt-check af de øvrige oplysninger i denne artikel, jævnfør litteratur-listen.

Jeg har tilbragt en hel del tid på Rigsarkivet og gennemset specielt Toldstrups og Ejby-Nielsens arkiver. Med hensyn til Toldstrups arkivmateriale viste det sig desværre at være en temmelig rodet affære bestående af et antal pap-omslag, hvor der i hver enkelt omslag er indlagt en mængde dokumenter uden en egentlig indholdsfortegnelse, bortset fra en titel på pap-omslaget. Desuden er mange af dokumenterne ikke dateret, så man til dels må gætte sig til tidspunktet. Endelig har Rigsarkivet tilsyneladende slået nogle af delene fra Jørgen Hæstrups originale arkivering sammen, så indholdet heller ikke helt svarer til indholdsfortegnelserne i Rigsarkivets søgemaskine, "Daisy". Desuden har jeg haft en fornemmelse af, at der manglede nogle dokumenter fra tiden efter Befrielsen, hvor jeg ellers havde regnet med at finde noget mere, også efter at have set den registratur, som som O. Drostrup udarbejdede, da han lavede sin afhandling om Ranum-konventerne¹³. Rigsarkivet ved ikke, hvor det pågældende materiale så skulle befinde sig.

I den forbindelse finder jeg det også lidt påfaldende, at der på Rigsarkivet faktisk ikke er ret meget materiale af betydning fra Region I, bortset fra Ejby-Nielsens arkivalier⁸¹.

Det skal her også nævnes, at jeg på det seneste har opdaget, at Rigsarkivet beklageligvis har rettet på noget af deres registratur i "Daisy" efter, at jeg gennemgik det her refererede materiale på læsesalen.

Vedrørende Thy efter Befrielsen fandt jeg en masse relevant stof ved at gennemgå ArkivThy's store avisudklipssamling fra 1940'erne⁵⁹, men desværre er disse avisudklip kun ordnet efter årstal - og omfatter 3

Udkast - må ikke publiceres!

forskellige lokale aviser, Thisted Amts Tidende, Thisted Amtsavis og Socialdemokraten. Man skal være meget heldig at finde nogle datoer i de enkelte udklip, og det har været et meget stort arbejde at bringe lidt kronologi i de mange relevante udklip. Jeg er opmærksom på, at ArkivThy bl.a. har en samling af Thisted Amtsavis fra perioden, men jeg har desværre ikke haft mulighed for at gennemgå denne. Heldigvis viste det sig senere, at Museumscenter Hanstholm faktisk var i besiddelse af elektroniske kopier af billederne af disse avis-udklip - med datoangivelse!

Selv om jeg har lavet et meget stort stykke arbejde med at indsamle skriftlig dokumentation til denne artikel, så er jeg også helt klar over, at specielt historikerne formodentlig vil falde over de "huller", der beklageligvis er i denne skriftlige dokumentation. Disse "huller" er jo desværre uundgåelige, når det drejer sig om noget, som bevidst er blevet holdt hemmeligt for alle andre end de direkte medvirkende. Beretningen er jo desuden delvis holdt sammen af mine egne personlige erindringer fra "Den kolde krig". Jeg håber dog, at specielt de mange dokumenterede eksempler i beretningen kan bevirke til, at også historikere vil tage min beretning seriøst.

Til slut vil jeg godt gentage, at det er min overbevisning, at Toldstrup i forbindelse med sine "Stay Behind" aktiviteter - i hvert tilfælde i Nordjylland - mere eller mindre har kørt helt sit eget løb (dog med kontakt til både FE (tidligere "Generalstabens Efterretningssektion") og både engelske og senere også amerikanske efterretningsorganisationer. Også under krigen var han jo kendt som en meget dygtig, selvstændig (og meget egenrådig) leder. I en artikel i Jyllandsposten 11. december 1960¹¹⁸ fortæller han selv om sin jyske organisation under krigen:

"Hos os havde vi alle militære opgaver, nedkastninger, sabotage, flygtningeruter, radiotjeneste, pressetjeneste, 'diplomatisk virksomhed', transporter over Nordsøen, alt. Og det hele var samlet i eet hovedkvarter, og vore ledere løste alle opgaver. Vi var noget ganske særligt, og vi sad ikke fast i modstandsbevægelsens almindelige bureaukrati. Vi havde ikke noget, der skulle afgøres i København. Vi havde vores egen platform, som gjorde alt dette muligt -- nemlig at vi havde vores egen forbindelse til London og tilsidst var direkte underlagt London. Derfor var det muligt, og derfor blev det effektivt."

Ifølge Toldstrup regnede man i London faktisk med, at Modstandsbevægelsen efter Befrielsen ville tage magten i Danmark. Ifølge Toldstrup kunne man have gjort det, men: "vi var pæne folk."

Efter befrielsen overlod overlod Toldstrup bl.a. i Thy så mere eller mindre hele "den daglige ledelse" til nogle lokale ledere.

I den forbindelse kan man jo også konstatere, at selv om PET Kommissionens rapport fra 2009¹⁶ nævner Toldstrups "tilståelse" i Ekstrabladet i 1990³, så tillægger rapporten den ikke nogen betydning, og Toldstrup er slet ikke nævnt i Wilhelm Christmas-Møllers meget grundige beretning om "Efterretningstjeneste, sikkerhedspolitik og socialdemokrati 1945-55"¹¹⁰. Wilhelm Christmas Møller blev selv ansat i FE i 1956.

Til slut kan jeg fortælle, at O. Drostrup tilsyneladende heller ikke havde det for let med sin afhandling om Ranumkonventet¹³. Odense Universitet ville nemlig ikke støtte udgivelsen (hvorfor?). Han fik så i stedet støtte fra Jyllandspostens Fond¹²⁰: "Da den har interesse for mere en en snæver kreds."

15. Litteraturhenvisninger

- 1) <http://www.aabo-web.eu/genealogy/documents/AJJ-dok16jan1963.pdf>
- 2) https://biografiskeksikon.lex.dk/Knud_Østergaard
- 3) Ekstrabladet: "Jeg var partisanchef i Gladio" - 26. november 1990

Udkast - må ikke publiceres!

- 4) Jyllandsposten: Dæknavn "Skipperen" - 25. november 1990
- 5) Jyllandsposten: "Frihedskæmpere var klar til sabotage mod russerne" - 27. november 1990
- 6) Jyllandsposten: "Hvad depotet gemte" - 20. juli 2013
- 7) Jyllandsposten: "Ledende skikkelser, klassificerede oplysninger, Det Italienske spor" - 21. juli 2013
- 8) Hans Hækkerup: "På skansen" - Lindhart & Ringhof - 2002
- 9) Jyllandsposten: "Hækkerup var klar til landkrig" - 18. juni 2002
- 10) Kjeld Hillingsø: "En koldkriger taler ud" - Lindhart & Ringhof - 2004
- 11) Peter la Cour: "Stay Behind" - Peter la Cours Forlag 2018
- 12) Ole Grøn: "Et amerikansk netværk i Danmark under den kolde krig" - Academia.edu - 2015
- 13) Ole F. Drostrup: "Ranumkonventet" - Lindhart & Ringhof - 1976
- 14) William Colby: "Honorable Men: My Life in the CIA" - Simon & Schuster - 1978
- 15) Chr. H. Hammer: "En thybo søger i gamle spor" - Yde Sørensens Forlag - 2007
- 16) <http://krim.dk> - PET Kommissionen 2009: "Stay-Behind og Firmaet"
- 17) Nordjyske 30. maj 2013: "Soldaten fra gravhøjen lever"
- 18) <https://tidsskrift.dk/frakrigogfred/article/view/26998>: Skyggerne på væggen - 24. februar 2014
- 19) Frihedsmuseet: Indberetninger fra Frode Pedersen, arkiv nr. U-13899-I og U-13899-II
- 20) <https://koldkrig-online.dk>: "Danmark under Den Kolde Krig" - 2023
- 21) <https://indblik.dk>: "Amerikanerne var både bedemænd og fødselshjælpere i dansk politik. Case Closed!" - 11. maj 2023
- 22) <https://www.retsinformation.dk/eli/lt/1952/63>: "Forholdsordren af 1952"
- 23) Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1999: Chr. H. Hammer - "Hjemmeværnets første år."
- 24) Filmcentralen - Ida Grøn: "Min farfars hemmelige krig" - 2017
- 25) Jens Toldstrup: "Uden kamp ingen sejr" - Aros - 1947
- 26) Steen M. Andersen: "Modstandsorganisationen Ringen 1941-1945." - Lindhart & Ringhof - 2019
- 27) Information 30. Oktober 1998: PET-FET og Den Tredie Hemmelige Tjeneste.
- 28) https://www.lokalhistorier.dk/Kold_Krig/Depot_Frederiksberg/
- 29) Jens Kirk: "Hanegal over lyse sind" - Forlaget i Haarby - 1985
- 30) Jyllandsposten 25. juli 2013: "Hjemmeværnet førte ulovlige kommunistlister"
- 31) Kristelig Dagblad 20. august 2019: Nekrolog over Otto Grøn.
- 32) Kristelig Dagblad 11. maj 2017: Ida Grøn: "Var farfar CIA-agent under den kolde krig?"
- 33) Historisk Årbog for Thisted Amt 1999: "Hjemmeværnets første år"
- 34) BSTH Nyhedsblad nr. 73 - Oktober 2013: "Ejby-Nielsens rapport til Generalkommandoen af 20. februar 1946".
- 35) <https://nyheder.tv2.dk/2013-07-25-soeren-espersen-forstaar-lister-over-kommunister>
- 36) <https://issuu.com/s.s.r/docs/danske-specialstyrker>
- 37) <http://oktobernet.dk/kp/KP2000/kp0024/s16.htm>
- 38) <https://www.airmen.dk/pdfs/p420haa1996KR.pdf> "Henrys kamp"
- 39) Yde Sørensens Forlag 1993: "En duft mellem hav og fjord"
- 40) https://www.arkivthy.dk/index.php?option=com_content&view=article&id=349:lydfiler&catid=29&Itemid=291 (Jens Kirk fortæller om modstandsarbejdet i Nordthy)
- 41) Arne Mosgaard: "Frihedskamp - Forsvarsvilje" - Forlaget Centrum - 1995
- 42) Jyllandsposten 17. maj 2017: "Min farfar var en aktiv del af et tophemmeligt CIA netværk i Danmark"
- 43) <https://politi.dk/rigspolitiet/nyhedsliste/frit-lejde-rekordmange-skydevaaben-afleveret/2017/07/07>

Udkast - må ikke publiceres!

- 44) <https://www.yumpu.com/da/document/read/17656674/aldrig-mere-en-9-april-forsvarskommandoen>
- 45) NATO Declassified: "Resume of exercise MAIN BRACE" - 13-25 September 1952
- 46) Vendsyssel Årbog 2020: "Limfjorden kunne have været grænsen"
- 47) Peer Henrik Hansen: "Da Yankee'erne kom til Danmark" - Lindhardt og Ringhof - 2008
- 48) Information 5. juni 2008: "Informations-støtte var USA agent."
- 49) Jyllandsposten 21. juli 2013: "Ledende skikkelser, Klassificerede oplysninger, Det italienske spor ..."
- 50) Chr. H. Hammer: "Et historisk tilbageblik på Besættelsen" - Historisk Årbog for Thy og Vester Hanherred 1993.
- 51) https://files.libcom.org/files/NATOs_secret_armies.pdf
- 52) ArkivThy: "Redaktør Kjeld Jensens beretninger fra besættelsen".
- 53) JSOU Press: "Resistance Operating Concept" - 2020
- 54) Ninka: "Om lidt er de borte." - Gyldendal - 2005
- 55) Bent Jensen: "Ulve, får og vogtere" - Gyldendal - 2014
- 56) Jørgen Sevaldsen: "Montgomery, Danmarks befrier" - Lindhart & Ringhof - 2012
- 57) Niels Barfoed: "En kriger. Portræt af Ole Lippmann" - Gyldendal 2005
- 58) Bluhme og Wormslev: "Sidste nyt fra Sydslesvig" - Egen Udgivelse - 2022
- 59) ArkivThy: "Besættelsestiden i den lokale avis" - samling af avisudklip.
- 60) Statens Arkiver: Realregistre for Hillerslev-Hundborg Herreder 1947-1974.
- 61) Registreringstidende 4. oktober 1958 - Firmaet Finn Paaske A/S
- 62) <http://modstand.natmus.dk>: Poul Holger Hammerich
- 63) Jørgen Hæstrup: "Hemmelig Alliance" - Thaning og Appel - 1959
- 64) Knud Østergaard: "Obersten" - Gyldendal 1995
- 65) Svend Ove Gade: "Modstandsbevægelsens sejr og nederlag" - Trykkefrihedsselskabet 30. januar 2015
- 66) Carl-Johan Bryld: Danmark fra oldtid til nutid (side 227) - Gyldendal 2002
- 67) https://kvindebiografiskeleksikon.lex.dk/Jutta_Graae
- 68) https://www.academia.edu/39691932/Arbejderbevægelsens_Informationens_Central_Socialdemokratisk_antikommunisme_under_den_kolde_krig_1944_73
- 69) <https://danmarkshistorien.dk/vis/materiale/flemming-junker-1904-2002>
- 70) https://biografiskeleksikon.lex.dk/Erik_Husfeldt
- 71) <http://jubi100.dk/bibliotek/Vaebneren/1946-04-Vaebneren.pdf>
- 72) Pernille Pedersen: "Det nordvestlige Nordjylland under Besættelsen - side 296 - Forlaget Vrejlev - 2021
- 73) Jyllandsposten 28. november 1990: "Officer støttede undergrundshær"
- 74) <https://modstand.natmus.dk/PersonBiografi.aspx?13783> (Hans Ebbe Munck)
- 75) "Træk af historien om Hjemmeværnet på Sydfyn 1949-1999" - Hjemmeværnsdistrikt Sydfyns Støtteforening - 1999
- 76) Sven Ove Gade: "Toldstrup. En biografi om en modstandshelt! - Gyldendal 2011
- 77) Th. W. Friis og Per Henrik Hansen: "Den hemmelige krig" - Fynske Årbøger 2006
- 78) Information 4. juli 2009: "USA stod bag privat dansk spionage"
- 79) Henrik Dethlefsen: "De illegale Sverigesruter 1943-45" - Lindhart & Ringhof - 1993
- 80) Rigsarkivet 10276: "Ranumkonventet - Droppingfolk, -møder og -gods (1945-47)"
- 81) Rigsarkivet 10276: "Ranumkonventet - Oberst Ejby Nielsen 1945"
- 82) ArkivThy: "Constantin Sørensens beretning fra besættelsen".

Udkast - må ikke publiceres!

- 83) Rigsarkivet 06445: "Jens Toldstrup - Korrespondance med England"
- 84) Rigsarkivet 06445: "Jens Toldstrup - Korrespondance vedrørende de enkelte distrikter"
- 85) Rigsarkivet 10276: "Jens Toldstrup - Diverse papirer"
- 86) Rigsarkivet 10276: "Jens Toldstrup - Droppingsgoods"
- 87) Rigsarkivet 06445: "Jens Toldstrup - Korrespondance med Sverige"
- 88) Rigsarkivet 10276: "Jens Toldstrup - Arkivregistratur"
- 89) Rigsarkivet 10276: "Ranumkonventet - O. Høegh-Guldberg: Sydslesvisk Nyhedstjeneste"
- 90) Rigsarkivet 10276: "Ranumkonventet - A. Rask: Etableringen af Sydslesvisk Nyhedstjeneste"
- 91) Rigsarkivet 10276: "Jens Toldstrup - Diverse materiale efter Befrielsen"
- 92) Chr. H. Hammer: "Den store oprydning efter Festung Thy" - Historisk Årbog for Thy og Vester Han Herred 1991
- 93) Villy Dall: "Hvem var Ejby-Nielsen" - Historisk Årbog for Thy 2017
- 94) <https://www.hjv.dk/oe/HJK/videnom/Sider/besaettelse-og-modstandskamp.aspx>
- 95) Børge Møller: "Vores egen lille krig" - Højers Forlag 2017
- 96) Thisted Dagblad 5. juni 2009: "Våbenlager fundet i Thy"
- 97) Trine Engholm Mikkelsen: "Storfyrstinden" - People's Press - 2021
- 98) Knud Holck Andersen og Orla Poulsen: "Krigsværk" - side 31 - Mors Lokalhistorisk forlag - 1982
- 99) Frihedsmuseet: Papirer vedr. foreningen "29. August" - arkiv nr. FHM 13802
- 100) Frihedsmuseet: Beretning fra Aabo til dr. phil. J. Hæstrup - arkiv nr. FHM 24691_1
- 101) ArkivThy: Bruhn-Petersens beretning om efterretningsvæsenet i Region 1 - dateret 27/9 1978
- 102) H.C. Toft: "Erindringer om Modstandsbevægelsen" - Egnshistorisk Arkiv i Hvidbjerg - 1986/32
- 103) H.M. Lunding: "Stemplet fortroligt" - Gyldendal - 1979
- 104) <https://forsvarshistorien.dk/under-amerikansk-pres-forsvarslovene-af-1950-og-1951/>
- 105) Samtaler med Jørn Christian Knakkegaard - December 2024
- 106) Rigsarkivet PX-1G5: Parkkompagni og Sektion Nordvest (Thisted) - Indkommende og udgående skrivelser m.m.
- 107) Information 21. marts 2000: "Arkivet der skulle destrueres"
- 108) Information 5. november 1998: "Militærtjeneste førte an i 1950'erne"
- 109) Frihedsmuseet 07B.10.183/II: "Styrkelister for Sektion Nord-Vest (Thisted)."
- 110) W. Christmas-Møller: "Obersten og Kommandøren" - Gyldendal - 1999
- 111) Jyllandsposten 18. august 2002: "Den hemmelige krig".
- 112) Danskernes Historie Online: "Pigtråd-Gestapofangen" nr. 3 - Juni 1988
- 113) Erland Leth Pedersen: "De danske varulve" - Politikens Forlag - 2015
- 114) "Klokken er 5 minutter før 12" - Nr. 28 - 1945 - Illegalt blad - Privat eje
- 115) <https://polennu.dk/dansk-polsk-spionage-under-besaettelsen-i-danmark/>
- 116) Pernille Pedersen: "Det nordvestlige Nordjylland under Besættelsen" - side 86 - Forlaget Vrejlev - 2021
- 117) Trine Engholm Michelsen: "Krigens mørkeste time" - People's Press 2025
- 118) Jyllandsposten 11. december 1960: "Hvad nyt fra Modstandsfronten 15 år efter"
- 119) Jyllandsposten 4. decemer 1974: "Knud Østergaard hjemmeværnschef - ud af politik"
- 120) Jyllandsposten 7. juli 1979: "Afhandling om Ranumkonventet"
- 121) Jyllandsposten 13. maj 1951: "Vi fik Halen på Komedie"

Udkast - må ikke publiceres!

Morten Hammer

Fyrrehusene 10

2600 Glostrup

<http://hammer.dyndns.dk>